

Regeringens proposition

1977/78: 37

om vårjakt efter sjöfågel;

beslutad den 20 oktober 1977.

Regeringen lämnar riksdagen tillfälle att avge yttrande i de hänseenden som anges i föredragandens hemställan enligt bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ANDERS DAHLGREN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen förordas att skärgårdsbefolkningen i vissa län tillåts en begränsad vårjakt efter sjöfågel. Jakten skall endast få avse hanfågel av ejder och få bedrivas under en försöksperiod om fem år.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1977-10-20

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Åsling, Troedsson, Mundebo, Ullsten, Wikström, Johansson

Föredragande: statsrådet Dahlgren

Proposition om vårjakt efter sjöfågel

1 Inledning

Vid mitten av 1950-talet förbjöds all jakt under våren efter sjöfågel i Sverige. Under åren därefter har vid åtskilliga tillfällen och i skilda sammanhang ett flertal framställningar gjorts om ett återinförande av sådan jakt. Önskemålen om en återinförd vårjakt har därvid framförts bl. a. av intresseorganisationer inom de kust- och skärgårdsområden där förutsättningarna för vårjakt är störst, nämligen längs ostkusten från och med Blekinge till och med Uppsala län.

I mars 1963 ratificerade Sverige den i Paris 1950 ingångna konventionen om fågelskydd. Konventionen trädde i kraft den 17 januari 1963.

Av artikel 2 i konventionen framgår bl. a. att skydd bör ges alla fåglar åtminstone under fortplantningstiden. Flyttfåglarna bör dessutom ges skydd under den tid då de vänder åter till sina hoptatser, i synnerhet under mars—juli. Konventionen innehåller emellertid vissa undantag från nyssnämnda bestämmelse. Bl. a. sägs i artikel 6 tredje stycket att i Norge, Sverige och Finland samt på Färöarna rådande särskilda förhållanden inom näringslivet berättigar vederbörande myndighet i dessa länder att medge undantag samt göra vissa avvikelser i fråga om bestämmelserna i föreliggande konvention.

Svenska jägareförbundet föreslog år 1960 sådan ändring av fridlysningsbestämmelserna för jaktåret 1960/61, att jakt efter hanfågel av ejder och storskrake skulle tillåtas under tiden 1—20 maj. Enligt förbundet borde jakten få bedrivas inom verksamhetsområde för särskilt bildad sjöfågelvårdsförening. Yttranden över framställningen in-

hämtades från olika remissinstanser. Flera av dem avstyrkte därvid förslaget. Genom beslut i mars 1962 fann Kungl. Maj:t vad i ärendet förekommit inte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

År 1968 ansökte Svenska jägareförbundets avdelning för Stockholms stad och län samt Marsö-Nävelsö jaktvårdsområde i Gladhammars kommun, Kalmar län, om tillstånd till viss vårjakt efter sjöfågel. Genom beslut i mars 1968 lämnade Kungl. Maj:t ansökningarna utan bifall.

Framställningar om en begränsad senvinterjakt har senast gjorts av Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund i mars 1969, Svenska jägareförbundet i februari 1971 och av Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund i augusti 1972. Framställningarna behandlades av Kungl. Maj:t slutgiltigt den 8 mars 1974. Främst mot bakgrund av Sveriges anslutning till konventionen för fågelskydd lämnade Kungl. Maj:t ansökningarna utan åtgärd.

I en motion (nr 643) till 1965 års riksdag av herr Hedin m. fl. begärdes förlängd vinterjakt och begränsad vårjakt efter sjöfågel för skärgårdsbefolkningen vid Bottenviken och Östersjökusten.

Tredje lagutskottet avgav utlåtande (1965: 28) i vilket vinterjakt efter sjöfågel avstyrktes. Utskottets majoritet fann däremot att en starkt inskränkt vårjakt längs ostkusten borde kunna tillåtas. Jakten borde dock enligt utskottet begränsas till hanfågel av ejder, vigg och storskrake. Endast personliga tillstånd till den verkligt bofasta skärgårdsbefolkningen borde komma i fråga. Utskottet förutsatte vidare att jaktens verkningar på fågellivet skulle följas med uppmärksamhet och att jakten, då omständigheterna så påkallade, skulle ytterligare inskränkas eller helt förbjudas.

Utskottet avvisade en i motionen gjord hänvisning till gammal jakttradition och anförde att sjöfågeljakten numera i huvudsak spelat ut sin roll från försörjningssynpunkt. Jaktbytet ansågs dock åtminstone inom en del områden kunna ha viss betydelse som tillskott till hushållet. Värdet av sjöfågeljakten var enligt utskottet i stället främst att söka i den möjlighet till omväxling och avkoppling som den beredde sina utövare. Utskottet pekade samtidigt på de förhållanden under vilka stora delar av skärgårdsbefolkningen levde. Av betydelse ansågs även vara att ett återinförande av vårjakten kunde antas stimulera skärgårdsbornas intresse för att på olika sätt ta vård om sjöfågelbestånden. Jakten syntes också kunna bidra till att kontrollen över efterlevnaden av gällande fridlysningsbestämmelser förbättrades. Vad särskilt gällde ejderhanarna talade enligt utskottet den omständigheten för vårjakt, att de gick praktiskt taget fria från beskattning därför att de började sträcka mot söder redan i maj sedan parningen skett. Då höstjakten inleddes hade de i huvudsak lämnat ostkusten. Höstjakten efter ejder avsåg därför nästan uteslutande honor och ungfågel vilket kunde

ha till följd en ogynnsam könsfördelning. Även bland vigg och stor-skrakar syntes hanfågeln vara i majoritet.

Utskottsmajoriteten uttalade slutligen att en på antytt sätt begränsad vårjakt ej innebar något väsentligt avsteg från då gällande principiella förbud och fick anses falla inom ramen för undantagsbestämmelsen i tredje stycket av artikel 6 i 1950 års konvention om fågelskydd. Hinder mot den förordade licensjakten syntes därför ej möta på grund av bestämmelserna i konventionen.

En minoritet i utskottet anförde att sjöfågeljakten hade spelat ut sin roll från försörjningssynpunkt och att den även torde sakna nämnvärd betydelse som tillskott till hushållet. Konventionens undantagsbestämmelse kunde därför enligt minoriteten inte anses tillämplig. I reservationen anfördes vidare ytterligare skäl mot en återinförd vårjakt och förklarades att motionen inte borde föranleda någon åtgärd av riksdagen. Kamrarna fattade emellertid olika beslut och någon sammanjämkning ansågs inte möjlig.

I anledning av skilda motioner har riksdagen i skrivelse (mot. 1975: 58, 1975: 1573, JoU 1975/76: 26, rskr 1975/76:129) och med överlämnande av jordbruksutskottets betänkande hos regeringen anmält att riksdagen bifallit utskottets betänkande, vari förordas att regeringen skyndsamt låter utreda de möjliga formerna för vårjakt efter sjöfågel, förslagsvis under en försöksperiod av fem år. Regeringen gav i mars 1976 statens naturvårdsverk i uppdrag att utföra denna undersökning i enlighet med vad som anförts i jordbruksutskottets betänkande. Uppdraget redovisades till jordbruksdepartementet i januari 1977. Verket avstyrkte därvid vårjakt efter sjöfågel och hemställde om befrielse från uppdraget.

I direktiven för den beredning¹ för översyn av vissa jakt- och viltvårdsfrågor, som tillsattes i mars 1977, anges bl. a. att naturvårdsverkets utredning med hänsyn till riksdagens beslut bör kompletteras vad gäller de möjliga formerna för vårjakt efter sjöfågel.

Beredningen, som antog namnet Jakt- och viltvårdsberedningen, avlämnade i juni 1977 delbetänkandet (Ds Jo 1977: 4) Vårjakt efter sjöfågel. Betänkandet bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga A*. I fråga om den närmare innebörden av beredningens olika förslag och betänkandets innehåll i övrigt hänvisas till bilagan.

Betänkandet har remissbehandlats. Yttranden har därvid avgetts av riksåklagaren, Göta hovrätt, rikspolisstyrelsen, kammarkollegiet, generaltullstyrelsen, riksrevisionsverket, naturhistoriska riksmuseet, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, statens livsmedelverk, statens naturvårdsverk, domänverket, länsstyrelsernas organisationsnämnd, Sve-

¹ Kanslirådet Sören Ekström, ordförande, byråchefen J. O. Pettersson och kanslichefen Nils Hermansson.

riges lantbruksuniversitet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar och Blekinge län samt Svenska naturskyddsföreningen, Svenska jägareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens Jägare, Sveriges Länsjaktvårdskonsulenters Förening, Sveriges Ornitologiska Förening, Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund och Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund.

Flera länsstyrelser har bilagt yttranden av olika länsorgan. Riksåklagaren har bifogat yttranden från vissa åklagarmyndigheter. Även andra remissinstanser har överlämnat av dem inhämtade yttranden.

Därutöver har yttranden inkommit från Kustfågelgruppen, Sven E. Jägervall, Nils Dahlbeck och Sven Wahlberg samt Gävleborgs Naturvårdsförbund och Uppsala Fältbiologiska Sällskap.

En sammanställning av remissyttrandena torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga B*.

2 Gällande bestämmelser m. m.

Bestämmelser för jaktutövningen finns i jaktstadgan (1938: 279, omtryckt 1967: 769, ändrad senast 1977: 326). Enligt stadgan är vilda däggdjur och fåglar, som tillhör art för vilken allmän jakttid inte är bestämd, fridlysta under hela året. Andra vilda däggdjur och fåglar är fridlysta under tid som inte är allmän jakttid. De allmänna jakttiderna fastställs av regeringen och återfinns i en särskild förordning, jakttidsförordningen (1976: 432, omtryckt 1977: 327). Enligt 2 § jakttidsförordningen får på ostkusten ett tjugotal arter av sjöfågel, bl. a. ejder, stor-skrake och vigg, jagas varje år med början i augusti eller september t. o. m. november eller december.

I sammanhanget förtjänar att uppmärksammas bestämmelsen i 2 § 3 mom. lagen (1938: 274, ändrad senast 1975: 175) om rätt till jakt. I denna föreskrivs att jakt inte får idkas på allmänt vatten och på holmar, klippor och skär som ej hör till visst hemman, utan tillstånd av länsstyrelsen om inte regeringen för visst område har förordnat annat. Av utfärdade tillämpningsföreskrifter, som finns intagna i Kungl. brev den 8 december 1967 till länsstyrelserna, framgår bl. a. att i första hand personer, som är fast bosatta i skärgårds- och kusttrakterna och som därjämte för sin försörjning är i väsentlig mån beroende av de för dessa trakter typiska inkomstkällorna bör erhålla jakttillstånd. Under vissa förutsättningar kan föreskrivas att jakt får bedrivas av var och en som är mantalsskriven på viss ö eller plats.

Enligt 26 a § lagen om rätt till jakt får regeringen bl. a. meddela föreskrifter om fridlysning, jakttider och jaktmedel samt de föreskrif-

ter i övrigt som behövs för att jakt och viltskydd skall kunna bedrivas på ett sätt som tillgodoser såväl allmänna som enskilda intressen.

Vidare finns den i Paris ingångna och av Sverige ratificerade konventionen om fågelskydd, vilken tidigare omnämnts.

Konventionen har ratificerats även av Belgien, Island, Luxemburg, Nederländerna, Schweiz, Spanien och Turkiet.

3 Föredraganden

Sedan mitten av 1950-talet är all vårjakt efter sjöfågel förbjuden i Sverige. På ostkusten får ett tjugotal arter av sjöfågel, bl. a. ejder, storskrake och vigg, jagas på hösten varje år med början i augusti eller september t. o. m. november eller december.

Sverige ratificerade år 1963 den s. k. Paris-konventionen. Enligt denna anser de fördragsslutande staterna att skydd i princip bör ges alla fåglar åtminstone under fortplantningstiden. Enligt artikel 6 i konventionen berättigar dock rådande särskilda förhållanden inom näringslivet i Norge, Sverige och Finland samt på Färöarna vederbörande myndighet i dessa länder att medge undantag och göra vissa avvikelser från bestämmelserna i konventionen.

Det stora intresset hos fiskare och skärgårdsbor på ostkusten för sjöfågeljakt under våren har föranlett ett flertal framställningar om ett återinförande av jakten. Senast har Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund, Svenska jägareförbundet och Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund begärt att jakttidsbestämmelserna ändras så att en begränsad vårjakt efter sjöfågel blir tillåten. Kungl. Maj:t har emellertid i beslut år 1974 lämnat framställningarna utan åtgärd.

Med anledning av motioner har vidare frågan om vårjakt efter sjöfågel vid skilda tillfällen varit föremål för riksdagsbehandling. Tredje lagutskottet uttalade sig i utlåtande (1965: 28) för vårjakt och framhöll därvid att värdet av jakten främst var att söka i den möjlighet till omväxling och avkoppling som den bereder sina utövare. I sammanhanget pekades också på de förhållanden under vilka stora delar av skärgårdsbefolkningen levde. Enligt utskottet fick jakten anses falla inom ramen för undantagsbestämmelsen i Paris-konventionen. En minoritet i utskottet anförde dock att sjöfågeljakten hade spelat ut sin roll från försörjningssynpunkt och att den även torde sakna nämnvärd betydelse som tillskott till hushållet. Konventionens undantagsbestämmelse kunde därför enligt minoriteten inte anses tillämplig. Kamrarna fattade olika beslut och någon sammanjämkning ansågs inte möjlig.

I motionen 1975: 58 hemställdes att riksdagen som sin mening skulle uttala sig för genomförandet av en senvinterjakt efter ejder, storskrake och vigg. Jakten föreslås få utövas av yrkesfiskare och andra skärgårdsbor. Jordbruksutskottet uttalade i sitt betänkande (JoU 1975/76:

26) att det inte utan en närmare undersökning var möjligt att få ett säkert underlag för en bedömning om huruvida utvecklingen i fråga om antal, könsfördelning m. m. för de aktuella fågelarterna tagit en riktning som kunde minska betänkligheterna mot värjakt från naturvårds- och viltvårdssynpunkt. Mot bakgrund av det starka intresse som uppenbarligen förelåg för värjakt efter sjöfågel förordade utskottet i sitt betänkande att regeringen skyndsamt skulle låta utreda de möjliga formerna för en sådan jakt. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Regeringen uppdrog åt naturvårdsverket att genomföra en utredning av de möjliga formerna för en värjakt. Vid sin redovisning av uppdraget avstyrkte verket ett återinförande av jakten och hemställde om befrielse från uppdraget.

Den i mars 1977 tillsatta jakt- och viltvårdsberedningen har fått i uppdrag bl. a. att komplettera naturvårdsverkets utredning med en undersökning av formerna för värjakt efter sjöfågel. Beredningen avlämnade i juni 1977 delbetänkandet (Ds Jo 1977: 4) Vårjakt efter sjöfågel. Detta har remissbehandlats.

Beredningens förslag innebär inte något ställningstagande i frågan huruvida angiven jakt bör återinföras. Beredningen redovisar endast under vilka former värjakt efter sjöfågel bör bedrivas om den tillåts. Enligt förslaget bör värjakten få bedrivas längs östersjökusten från och med Uppsala till och med Blekinge län under en försöksperiod om fem år. En förutsättning för denna jakt skall enligt förslaget vara att det inom det aktuella området finns en för jaktutövarna representativ lokal jaktvårdssammanslutning. De fågelarter som föreslås få jagas är hanfågel av ejder, storskrake och vigg. Beredningen framhåller särskilt att det av flera skäl är nödvändigt att jakten får en starkt begränsad omfattning med avseende både på utövare och på jakttid. För tillstånd till jakt föreslås som huvudregel gälla att vederbörande är fast bosatt i skärgård och får sin huvudsakliga försörjning från yrkesverksamhet där. Med skärgård avses i förslaget öar utan fast landförbindelse. Tillstånd bör i första hand kunna ges fiskare och skärgårdsjordbrukare. För den som är sysselsatt i annan verksamhet föreslås krav på att vederbörande genom yrkesverksamhet eller bosättning har förvärvat god kännedom om skärgården och dess naturförhållanden. Personer som är bosatta och verksamma på öar med fast landförbindelse skall enligt förslaget också kunna komma i fråga för jakt, om förhållandena på dessa öar i övrigt liknar dem som råder i skärgården. Detta gäller också vissa fiskare som är bosatta på kustlandet i anslutning till skärgårdsområdena.

Jakten föreslås få bedrivas under en sammanhängande tid av högst fem dagar i så nära anslutning till islossningen som möjligt. Tillståndsmyndigheten föreslås för varje sökande få fastställa en eller flera platser på vilka jakten får utövas. Jaktformen skall enligt förslaget

vara jakt från skåre med vettar. Om sådan jakt på grund av de lokala förhållandena inte är möjlig, bör jakten enligt förslaget få bedrivas från båt med vettar eller, undantagsvis i form av sträckskytte från båtlinje, s. k. båtlinjeskytte. Försöksverksamheten bör enligt beredningen följas upp.

Kostnaderna för verksamheten har av naturvårdsverket uppskattats till — om hänsyn tas till ökade bevakningskostnader — minst 600 000 kr. för det första försöksåret och minst 2 milj. kr. för hela försöksperioden. Enligt beredningen kan olika former av finansiering övervägas, nämligen jaktvårdsfondsmedel, stämpelavgifter och medel över statsbudgeten.

Flertalet remissinstanser tar ställning i frågan huruvida vårjakt efter sjöfågel över huvud taget åter skall tillåtas. Till de remissinstanser, som uttalat sig för eller inte har något att erinra mot ett återinförande av en begränsad sådan jakt hör förutom jägarnas och fiskarens organisationer, bl. a. rikspolisstyrelsen och länsstyrelserna i Stockholm och Blekinge län samt Lantbrukarnas riksförbund. Som skäl för sin ståndpunkt pekar remissinstanserna bl. a. på det starka intresse som fiskare- och skärgårdsbefolkningen har visat för införandet av en vårjakt. Om vårjakt tillåts skulle villkoren förbättras för den bofasta skärgårdsbefolkningen och den genom jakten ökade trivseln kommer att bidra till att minska avflyttningen från skärgårdsområdena. Vidare sägs en tillåten vårjakt komma att öka skärgårdsbefolkningens intresse för sjöfågelvård och medföra en förbättrad tillsyn över jaktutövningen. Vissa remissinstanser framhåller också att den olaga och okontrollerade jakt som nu förekommer kan förväntas minska.

De remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till en återinförd vårjakt är bl. a. kammarkollegiet, generaltullstyrelsen, naturhistoriska riksmuseet, naturvårdsverket, domänverket, Sveriges lantbruksuniversitet, länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands och Kalmar län, Svenska naturskyddsföreningen och Sveriges Ornitologiska Förening vilka anför i huvudsak följande. En jakt omedelbart före fortplantningstiden är den för beskattning av en djurstam olämpligaste formen, om avsikten inte är att skära ned stammen. Jaktens inverkan på fågelpopulationerna anses inte ha blivit tillräckligt belyst och vårjakt skulle kunna leda till en successiv minskning av populationerna. Den ökning av sjöfågelstammen som har skett har varit mest markant i de områden där en omfattande vårjakt tidigare bedrevs. Jakten synes vidare oförenlig med Paris-konventionens bestämmelser. En återinförd vårjakt kan på lång sikt medföra negativa konsekvenser för den internationella hushållningen med förnyelsebara naturtillgångar. Det anses vidare tveksamt om en vårjakt i den föreslagna formen kan övervakas och kontrolleras till rimliga kostnader. En sådan jakt kräver även ett omfattande administrativt arbete, vilket kan innebära att personella resurser undandras från andra uppgifter.

För egen del anser jag att vårjakt efter sjöfågel bör införas, men på försök och i begränsad omfattning. Det finns otvivelaktigt ett starkt intresse för en sådan jakt bland skärgårdsbor och fiskare på ostkusten. Detta intresse har kommit till uttryck i ett flertal framställningar i skilda sammanhang under årens lopp. Den intensitet med vilken frågan således har drivits anger den stora vikt man lägger vid jakt av detta slag i de aktuella områdena. Även om jakten inte helt saknar betydelse som tillskott till hushållet hänför sig otvivelaktigt det starka intresset för denna främst till själva jaktutövningen. Det är också enligt min mening befogat att fästa avseende vid jaktens rekreativvärde. Vårjakten utgör ett viktigt inslag i många skärgårdsbors och fiskares livsföring. I flera hänseenden har dock vägande skäl anförts mot att åter tillåta denna jakt. De argument som därvid har förts fram måste emellertid värderas mot bakgrund av det faktum, att den jakt som kan komma i fråga enligt jakt- och viltvårdsberedningens förslag får en mycket begränsad omfattning. Med hänsyn till de uppgifter som lämnats i betänkandet om tillgången på de aktuella fågelarterna synes vidare en jakt i föreslagen omfattning inte innebära några risker för dessa arters bestånd. Jag vill också i detta sammanhang erinra om det omfattande och värdefulla viltvårdsarbete, bl. a. till fromma för sjöfågelstammarna, som utförs av skärgårdsbefolkningen. Slutligen kan jakten enligt min mening inte heller anses strida mot Paris-konventionen. Undantagsbestämmelsen i artikel 6 tredje stycket i konventionen torde medge en jakt i föreslagen utformning. Jag förordar därför en begränsad vårjakt efter sjöfågel under en försöksperiod. Vad beträffar dennas längd har beredningens förslag i allmänhet inte föranlett några erinringar. Vissa remissinstanser har dock ifrågasatt om inte försöksverksamheten bör begränsas till ett län. För egen del anser jag dock att verksamheten bör få den omfattning beredningen har föreslagit. En strävan bör vara att om praktiska förutsättningar därför föreligger vårjakt efter sjöfågel skall få bedrivas redan våren 1978.

När det gäller de fågelarter som bör komma i fråga har flera remissinstanser avstyrkt eller ställt sig tveksamma till en jakt efter vigg och storskrake. Beträffande vigen har framför allt förväxlingsrisken framhållits och i fråga om storskraken har man hänvisat till vissa undersökningsresultat som tyder på höga halter av miljögifter i denna fågel. Även beredningen har påtalat risken för förväxling mellan vigg och bergand. Den har dessutom framhållit att vigen inte uppfyller kravet på att jakten bör riktas mot fåglar som hör till det lokalt häckande beståndet. Som skäl för att ändå föreslå att jakten skall få omfatta vigen har beredningen anförts att möjlighet till jakt annars kommer att saknas i vissa delar av inner- och mellanskärgårdarna. Enligt min mening kan dock detta skäl inte tillmätas den betydelsen att det uppväger brister i de villkor för jaktbarhet som beredningen har uppställt.

Innan fullständig klarhet föreligger rörande halterna av miljögifter i storskraken och om den verkan dessa kan ha bör jakten enligt min mening inte heller få avse storskrake. För egen del är jag därför inte beredd att föreslå annan jakt än jakt efter hanfågel av cjder.

Beträffande jaktformen har några remissinstanser framhållit att s. k. båtlinjeskytte är olämpligt och att det därför inte bör tillåtas. Remissinstanserna har påpekat att denna jaktform medför stora risker för skadskjutning. Det kan vidare vara svårt att art- och könsbestämma de förbiflygande fåglarna. Jag har i och för sig förståelse för dessa remissinstansers uppfattning. Emellertid kan lokala naturförhållanden omöjliggöra att jakt bedrivs i annan form. Tillstånd bör därför kunna ges till sådan jakt i de mycket begränsade undantagsfall beredningen har förordat. Jag förutsätter att tillstånd till båtlinjeskytte kommer att ges med mycket stor restriktivitet och endast i de fall där annan jaktform inte är möjlig. I detta sammanhang vill jag också erinra om det faktum, att båtlinjeskytte i begränsad omfattning redan i dag förekommer, nämligen under höstjakten efter sjöfågel.

Vad beträffar de personer som skall kunna få tillstånd till vårjakt har nästan samtliga remissinstanser uttalat sig för en mycket snäv begränsning av personkretsen och en restriktiv bedömning vid tillståndsgivningen. Flera remissinstanser har efterlyst en mera preciserad avgränsning av personkretsen än den som gjorts i beredningens förslag. Några har ansett att gränsdragningen i förslaget i vissa hänseenden är något för snäv. För egen del anser jag att beredningens förslag i stort sett är lämpligt avvägt. Jag anser emellertid att den av beredningen föreslagna undantagsregeln för de på fastlandet boende fiskarna bör omfatta även kustjordbrukare, vilka till inte oväsentlig del får sin försörjning från fiske som binäring. I övrigt är jag inte beredd att förorda någon vidgning av personkretsen. Jag är inte heller beredd att som någon remissinstans föreslagit förorda någon inskränkning. En ytterligare precisering, utöver den beredningen gjort, torde inte heller krävas, med tanke på de skilda förhållanden som kan gälla de skilda länen emellan. Inom ramen för den utomordentligt starka restriktivitet som här föreslagits bör därför en viss frihet för berörda länsstyrelser att ta hänsyn till sådana lokalt betingade förhållanden medges.

Beredningen har ansett det nödvändigt att som villkor för jakten uppställa kravet att det inom de skärgårdsområden där jakten avses bedrivs finns en för jaktutövarna representativ lokal jaktvårdssammanslutning. Jag delar denna uppfattning. En sådan sammanslutning ger tillståndsmyndigheten tillgång till ett lokalt förankrat rådgivande organ, som kan förse myndigheten med ingående information om rådande lokala förhållanden och samtidigt kan fungera som kanal för den information myndigheten vill sprida. Vidare kan behovet av att

de för en välordnad jakt nödvändiga frivilliga utbildningsinsatserna och bevakningsuppgifterna skall kunna genomföras på detta sätt tillgodoses. Dock bör länsstyrelserna vid tillståndsgivning tillämpa en generös tolkning av denna bestämmelse. Sålunda torde t. ex. fiskarens egna organisationer oftast kunna biträda länsstyrelserna med de upplysningar som är nödvändiga, liksom de kan föra ut behövlig information och delta i uppföljningsarbetet.

Jag kan i övrigt tillstyrka beredningens förslag. Det ankommer på regeringen att utfärda erforderliga författningar.

I fråga om kostnaderna förordar jag, trots de betänkligheter vissa remissinstanser har framfört, att dessa bestrids med medel ur jaktvårdsfonden. De av naturvårdsverket redovisade kostnaderna för administration och uppföljning är höga och bör underkastas ytterligare översyn och prövning.

4 Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att avge yttrande över vad jag har anfört om värjakt efter sjöfågel.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att lämna riksdagen tillfälle att avge yttrande i de hänseenden som anges i föredragandens hemställan.

VÅRJAKT
EFTER
SJÖFÅGEL

Till Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet

Genom beslut den 24 mars 1977 bemyndigade regeringen chefen för jordbruksdepartementet att dels tillkalla en beredning med högst tre ledamöter med uppdrag att se över vissa jakt- och viltvårdsfrågor, dels utse högst fem ledamöter i en särskild referensgrupp till beredningen.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades nämnda dag som ledamöter i beredningen kanslirådet Sören Ekström, tillika ordförande, byråchefen Jan-Olof Pettersson och kanslichefen Nils Hermansson samt som ledamöter i referensgruppen riksdagsledamoten Elis Andersson, byggnadsinspektören Hans Sundberg, riksdagsledamoten Bertil Dahlén, riksdagsledamoten Sven Lindberg och förbundsjuristen Bernt Lindqvist. Samtidigt tillkallades hovrättsassessorn Gunnar Holmgren att som expert biträda beredningen samt förordnades hovrättsassessorn Hans Pettersson till sekreterare och kanslissekreteraren Tommie Sjöberg till biträdande sekreterare.

Beredningen har antagit namnet *Jakt- och viltvårdsberedningen*.

I direktiven till beredningen framhålls att arbetet bör bedrivas skyndsamt och i sådan takt att regeringen kommande höst kan förelägga riksdagen en första proposition, i vilken bl. a. frågan om vårjakt efter sjöfågel bör kunna tas upp. Beredningens arbete har därför till en början koncentrerats på denna fråga. För att få frågan om formerna för en sådan jakt belyst har beredningen vid sammanträde i Mariehamn med företrädare för landskapsstyrelsen och i Helsingfors med företrädare för jord- och skogsbruksministeriet inhämtat närmare uppgifter om de regler som gäller för den åländska resp. den finska sjöfågeljakten och de praktiska erfarenheter som vunnits vid tillämpningen av dessa regler.

Beredningen har i sitt arbete biträtt av fil. lic. Åke Andersson som har svarat för utarbetandet av kapitel 2 om sjöfågeln. Han har även bidragit vid utformandet av vissa delar av betänkandets tredje kapitel. Vidare har avdelningsdirektören Ulf Weinberg och sjöfågelkonsulenten Sven Fredga biträtt beredningen.

Referensgruppens ledamöter har vid sammanträde med beredningen förklarat sig dela beredningens uppfattning sådan den redovisas i betänkandet.

Under återopande av det anförda får beredningen härmed överlämna delbetänkandet Vårjakt efter sjöfågel (Ds Jo 1977: 4).

Stockholm i juni 1977

Sören Ekström

Jan-Olof Pettersson

Nils Hermansson

/Hans Pettersson

Tommie Sjöberg

Innehåll

	Sid.
Sammanfattning	19
Förslag till författning	21
1 Inledning	23
1.1 Allmänt	23
1.2 Gällande bestämmelser	23
1.3 Konventioner om fågelskydd	24
1.3.1 1950 års Pariskonvention	24
1.3.2 Pågående konventionsarbete	25
1.4 Sjöfågeljakt i andra länder, främst Norden	25
1.4.1 Finland utom Åland	26
1.4.2 Åland	27
1.4.3 Estland, Lettland och Litauen	28
1.4.4 Polen	28
1.4.5 Östtyskland	28
1.4.6 Västtyskland	28
1.4.7 Danmark	28
1.4.8 Norge	28
1.4.9 Island	29
1.4.10 Danmark (Färöarna)	29
1.4.11 Danmark (Grönland)	29
1.4.12 Norge (Spetsbergen)	29
1.5 Framställningar om återinförande av vårjakt efter sjöfågel	29
1.5.1 Framställning av Svenska jägareförbundet 1960	29
1.5.2 Framställning av Svenska jägareförbundet 1968	30
1.5.3 Framställningar av Svenska ostkustfiskarens centralförbund och Svenska jägareförbundet 1969 och 1971 samt av Svenska sydkustfiskarens centralförbund 1972 och 1973	31
1.6 Riksdagsbehandling under senare år	33
1.6.1 1965 års riksdag	33
1.6.2 1975 års riksdag	34
1.7 Utredning av statens naturvårdsverk m. m.	35
1.8 Jakt- och viltvårdsberedningen	38
2 Sjöfågeln	38
2.1 Skärgårdsfaunans sammansättning	38
2.2 Skärgårdsfåglarnas häckningstid	39
2.3 Skärgårdsfåglarnas fördelning	39
2.4 Allmänna drag i dykandernas biologi	40
2.4.1 Årscykel	40
2.4.2 Parbildning	40
2.4.3 Paretts funktion	41
2.4.4 Parning	42
2.4.5 Könkvot	42
2.4.6 Alder för könsmodning	42
2.4.7 Hemortstrohet och boplatssval	42
2.5 Ejdern	43
2.5.1 Utseende	43
2.5.2 Vårsträck	43
2.5.3 Häckningsstart	43

	Sid.
2.5.4 Boplatskrav	43
2.5.5 Äggläggning, ruvning och kläckning	44
2.5.6 Hanarna efter häckningen	44
2.5.7 Beståndets storlek	44
2.5.8 Årlig produktion	45
2.5.9 Avskjutning och övrig mortalitet	45
2.6 Storskraken	46
2.6.1 Utseende	46
2.6.2 Vårsträck	46
2.6.3 Häckningsstart	46
2.6.4 Boplatskrav	46
2.6.5 Hanarna efter häckningen	47
2.6.6 Beståndets storlek	47
2.6.7 Årlig produktion, avskjutning och övrig mortalitet ..	47
2.7 Viggen	47
2.7.1 Utsende	47
2.7.2 Vårsträck	48
2.7.3 Häckningsstart	48
2.7.4 Äggläggning, ruvning och kläckning	48
2.7.5 Boplatskrav	48
2.7.6 Hanarna efter häckningen	48
2.7.7 Beståndets storlek	48
2.7.8 Årlig produktion, avskjutning och övrig mortalitet ..	49
3 Formerna för vårjakt efter sjöfågel	49
3.1 Inledning	49
3.2 Personkretsen	51
3.3 Jaktområden	54
3.4 Fågelarter och kön samt övriga begränsningar	57
3.5 Jakttid	59
3.6 Jaktform	60
3.7 Tillstånd	61
3.8 Uppföljning — försökstid	61
3.9 Kostnader för administration m. m.	62
Bilaga 1 PM ang. behov av forskning för att belysa effekterna på sjöfågelstammarna av en återinförd vårjakt	64
Bilaga 2 PM ang. kostnader för administration m. m.	66
Bilaga 3 Litteraturförteckning	68
Bilaga 4 Ordförklaringar	70

Sammanfattning

Beredningen, som endast fått i uppdrag att lämna förslag till de former under vilka en vårjakt efter sjöfågel bör utövas om en sådan jakt tillåts, har inte haft att ta ställning till huruvida en sådan jakt bör återinföras eller ej.

Sedan mitten av 1950-talet är all vårjakt efter sjöfågel förbjuden i Sverige. Ett flertal framställningar har under åren gjorts om jaktens återinförande. Det starkast uttalade intresset för en vårjakt finns naturligt nog inom de kust- och skärgårdsområden där förutsättningarna för en sådan jakt är störst, nämligen längs ostkusten från och med Blekinge till och med Uppsala län.

Beredningen har i sina överväganden utgått ifrån att en eventuell vårjakt i första hand kommer att bedrivas som en försöksverksamhet. En försökstid om fem år föreslås under vilken tid vårjakt skulle få utövas inom de nämnda kust- och skärgårdsområdena, dvs. inom Uppsala, Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar och Blekinge län.

Enligt beredningens mening är det av flera skäl nödvändigt att jakten får en starkt begränsad omfattning både när det gäller kretsen utövare och jakttiden. Vidare har det ansetts nödvändigt att som villkor för jakten uppställa kravet att det inom de skärgårdsområden där jakten avses bedrivas finns en för jaktutövarna representativ lokal jaktvårds-sammanslutning.

Vad beträffar de personer som bör komma i fråga för tillstånd till jakt föreslås följande gälla. En grundläggande förutsättning för tillstånd är att vederbörande kan anses ha en stark anknytning till skärgården och en god kännedom om dess djurliv och naturförhållanden i övrigt. Till den gruppen hänförs i första hand de i skärgården fast bosatta som får sin huvudsakliga försörjning från fiske eller skärgårdsjordbruk. Med skärgården avses öar utan fast landförbindelse. Även andra än de som är yrkesverksamma inom fiske- eller jordbruksnäringen bör emellertid kunna erhålla jakttillstånd. En första förutsättning skall vara att vederbörande är fast bosatt i skärgården och får sin huvudsakliga försörjning från en verksamhet förlagd dit. Därutöver skall krävas att personen i fråga förvärvat en god kännedom om skärgården och dess naturförhållanden, antingen genom sin yrkesverksamhet eller en längre tids fast bosättning i skärgården.

Huvudregeln skall vara krav på fast bosättning i skärgården men undantag får göras när förhållandena är sådana att någon åtskillnad inte bör göras mellan öar med och öar utan fast landförbindelse.

Beträffande på kustlandet bosatta föreslås motsvarande undantag en-

dast för fiskare som får sin huvudsakliga försörjning från fiske i skärgård.

Beträffande jaktområden har olika alternativ övervägts. Beredningens förslag innebär att jaktområden fastställs av den myndighet som får i uppdrag att meddela tillstånd till jakten. Områdena anges som de platser — holmar, skär eller båtlinjer — på vilka jakten skall bedrivas. Till grund för beslutet skall ligga de uppgifter sökanden lämnar om den eller de platser från vilka han avser att jaga.

Jakten föreslås omfatta hanfågel av ejder, storskrake och vigg.

En jakttid om längst fem dagar föreslås, vilken tid bör förläggas i så nära anslutning till islossningen som möjligt.

Den normala jaktformen skall vara jakt från skårc med vettar. Tillåter inte de lokala förhållandena en sådan jakt skall i första hand undersökas om jakten kan bedrivas från båt med vettar. Tillstånd till sträckskytte från båtlinje bör ges med stor restriktivitet och bara om naturförhållandena omöjliggör de andra nämnda jaktformerna. När det gäller jakt efter vigg föreslås den enda tillåtna jaktformen vara jakt från skårc med vettar. Det föreslås förbud mot att sälja den fågel som skjuts samt skyldighet att ta till vara jaktbytet för användning i hushåll.

Som tillståndsmyndighet föreslås länsstyrelsen i resp. län.

Förslag till

Förordning

om vårjakt efter sjöfågel

1 § Jakt efter hanfågel av ejder, storskrake och vigg får utan hinder av fridlysning bedrivas efter särskilt tillstånd i Uppsala, Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar och Blekinge län.

Fråga om tillstånd prövas av länsstyrelsen.

2 § Tillstånd som avses i 1 § får ges den som är fast bosatt på skärgårdsö utan fast landförbindelse och som får sin huvudsakliga försörjning från verksamhet förlagd till sådan ö.

Om förhållandena i övrigt motsvarar dem som råder på ö som avses i första stycket, får tillstånd ges även om bosättningen och verksamheten är förlagd till skärgårdsö med fast landsförbindelse eller, i fråga om den som får sin huvudsakliga försörjning från fiske i skärgård, till fastlandet i anslutning till skärgårdsområde.

Om synnerliga skäl föreligger, får dock kravet på försörjning från viss verksamhet efterges.

3 § Tillstånd får ej ges annan än den som genom sin yrkesverksamhet eller på annat sätt har förvärvat god kännedom om skärgårdens djurliv och naturförhållanden i övrigt.

4 § Tillstånd får ej ges om det finns anledning antaga att den plats på vilken jakten avses bedrivas av naturvårdshänsyn eller andra skäl är olämplig.

5 § Jakttiden får omfatta en sammanhängande tid om längst fem dagar och skall enligt länsstyrelsens bestämmande förläggas till tidpunkt i nära anslutning till islossningen eller den tid när denna normalt sker.

6 § Jakten får endast bedrivas på den plats som anges i tillståndet.

7 § Om ej annat följer av 8 § skall i övrigt följande villkor gälla

1. jakten får endast ske från skåre med vettar,
2. jaktbytet skall tagas till vara för användning i hushåll och får ej säljas,
3. jaktresultatet skall inom en vecka efter jaktens avslutande rapporteras till länsstyrelsen oavsett om fågel har fällts eller ej.

8 § Om de lokala förhållandena ej medger jakt från skåre med vettar och jakten ej heller kan utövas från båt med vettar, får tillstånd ges till sträckskytte från båt (båtlinjeskytte). I fråga om jakt efter vigg får dock tillstånd endast ges till jakt från skåre med vettar.

9 § Ansökan om tillstånd skall ges in till länsstyrelsen före utgången av oktober, om ej länsstyrelsen föreskriver annat.

10 § Tillstånd får ges endast efter hörande av lokal jaktvårdssammanslutning.

När förhållandena påkallar det bör länsstyrelsen bereda annan berörd intresseorganisation tillfälle att yttra sig.

11 § Tillstånd kan återkallas när ändrade förhållanden eller annars särskilda skäl föranleder det.

12 § Talan mot länsstyrelsens beslut enligt denna förordning föres hos statens naturvårdsverk genom besvär. Mot naturvårdsverkets beslut får talan ej föras.

13 § Den som bryter mot 6 eller 7 § eller åsidosätter föreskrift i tillstånd som har meddelats med stöd av 8 § dömes till böter.

14 § Statens naturvårdsverk meddelar ytterligare föreskrifter för tillämpningen av denna förordning.

1 Inledning

1.1 Allmänt

För den som har jakträtt på fastlandet står en rad villebrädsarter, både däggdjur och fåglar, till buds. Annorlunda ställer det sig i regel för skärgårdsbon som, särskilt i de yttre skärgårdarna, för sin jakt huvudsakligen är hänvisad till sjöfågeln.

Jakten efter sjöfågel utövades tidigare i stor utsträckning i samband med att fågeln återvände till häckningsplatserna. Den dominerande jaktformen i skärgården var skytte från skårar med hjälp av vettar. Skåren (kojan) är ett gömsle uppfört av stenar eller ris på holmar och skär. Vetten är en konstgjord lockfågel. Där de geografiska förhållandena inte medgav denna jaktform, företrädesvis i Kalmarsund och delar av Blekinge, utvecklades det så kallade båtlinjeskyttet. Från båtar uppankrade i linje tvärs fågelns huvudsakliga sträckriktning sökte jägaren komma till skott.

Som motiv för det intresse som visats sjöfågeljakten har bl. a. framhållits, förutom försörjningsaspekten, att jakten kan bjuda avkoppling och fritidssysselsättning.

Vad gäller sjöfågeljakten har särskilt vårjakten rönt stort intresse bland skärgårdsborna. Jakt efter ejder, storskrake, vigg m. fl. sjöfågelarter är emellertid sedan tjugotalet år förbjuden under vintern och våren vid Östersjöns och Bottniska vikens svenska kuster. Inte heller på västkusten är någon vårjakt tillåten. Försök att ersätta den sålunda bortfallna vårjakten med utökad höstjakt har inte rönt större intresse.

1.2 Gällande bestämmelser

I jaktlagen (1938: 274) finns bestämmelser om vem som har rätt att jaga och om var jakten får bedrivas. Huvudregeln är att jakträtten tillkommer jordägaren på det markområde som tillhör honom. Arrenderar jordägaren ut sin mark för jordbruk, innebär en sådan upplåtelse att arrendatorn får rätt att utnyttja jakten på den arrenderade marken, om inte annan överenskommelse träffas. Jakträtten kan emellertid även göras till föremål för separat upplåtelse.

I ett speciellt fall, som är av intresse i sammanhanget, sträcker sig markägarens jakträtt utanför den egna fastigheten. Utgörs fastigheten av en ö eller är ön en del av en fastighet och finns allmänt vatten vid stranden, omfattar jakträtten även det allmänna vattnet intill etthundra meter från strandlinjen.

För jakt på allmänt vatten i övrigt och på holmar, klippor och skär som inte hör till visst hemman krävs, om inte annat förordnats, läns-

styrelsens tillstånd. I anvisningar till bestämmelsen om sådan jakt, intagna i Kungl. brev den 8 december 1967 till länsstyrelserna, sägs bl. a.:

”1. Till erhållande av jakttillstånd böra i första hand ifrågakomma personer, som äro fast bosatta i skärgårds- och kusttrakterna och som därjämte för sin försörjning äro i väsentlig mån beroende av de för dessa trakter typiska inkomstkällorna. I enlighet härmed böra, såsom tillståndsberättigade anses, förutom fiskarbefolkningen, även sådana kust- och skärgårdsbor, som vid sidan av annan näring hämta ett väsentligt tillskott till sin försörjning från havet, samt, åtminstone i allmänhet, personalen vid lots- och fyrplatserna och tullverkets bevakningspersonal.”

Bestämmelser för jaktutövningen finns i jaktstadgan (1938: 279). Enligt stadgan är vilda däggdjur och fåglar som tillhör art för vilken allmän jakttid inte är bestämd fridlysta under hela året. Andra vilda däggdjur och fåglar är fridlysta under tid som inte är allmän jakttid. De allmänna jakttiderna fastställs av regeringen och återfinns i en särskild förordning, jakttidförordningen (1976: 432). För sjöfågel gäller för närvarande allmänna jakttider förlagda under tidsperioden augusti—januari.

1.3 Konventioner om fågelskydd

1.3.1 1950 års Pariskonvention

I mars 1963 ratificerade Sverige den i Paris 1950 ingångna konventionen om fågelskydd. Konventionen trädde i kraft den 17 januari 1963.

Enligt artikel 2 i konventionen anser de fördragsslutande staterna bl. a. att skydd bör ges alla fåglar åtminstone under fortplantningstiden samt beträffande flyttfåglarna dessutom under den tid då de vänder åter till sina boplatser, i synnerhet under mars—juli. Konventionen innehåller emellertid vissa undantag från nyssnämnda bestämmelse. Bl. a. sägs i artikel 6 tredje stycket att

”I Norge, Sverige och Finland samt på Färöarna rådande särskilda förhållanden inom näringslivet berättigar vederbörlig myndighet i dessa länder att medge undantag samt göra vissa avvikelser i fråga om bestämmelserna i föreliggande konvention.”

Konventionen har ratificerats även av Belgien, Island, Luxemburg, Nederländerna, Schweiz, Spanien och Turkiet.

I Sverige har sjöfågeln sedan flera decennier varit föremål för skyddsåtgärder av sådant slag, som anges i 1950 års Pariskonvention om fågelskydd. Redan före tillkomsten av gällande jaktstadga hade all vårjakt efter sjöfågel avlysts för västkusten. På övriga kuststräckor var viss vårjakt efter sjöfågel tillåten in på 1950-talet. På våren 1955 avlystes all vårjakt efter sjöfågel och har sedan dess varit förbjuden i Sverige.

I detta sammanhang bör även nämnas att Nordiska rådet 1968 antog en rekommendation (REKOMMENDATION nr 2/1968) angående

jakt- och fridlysningsbestämmelser. Rekommendationen har tillställts regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. I rekommendationen hemställer rådet att de gällande bestämmelserna om jakt och fredning av djur och fåglar skall inrättas i överensstämmelse med vissa närmare angivna principiella grundsatser, bl. a. att alla djur och fåglar, inbegripet också de, vilka traditionellt karaktäriseras som skadliga, som ett minimum bör fredas under fortplantningstiden.

Efter ratificeringen av Pariskonventionen har Sverige vid flera tillfällen, bl. a. i Ramsarkonventionen (ratificerad i december 1975) och vid andra europeiska ministermöten om miljön i mars 1976 anslutit sig till uppfattningen att vården av faunan och dess miljö är en angelägen internationell uppgift och att därvid sjöfågeln under sina säsongflyttningar bör betraktas som en internationell naturresurs. Motsvarande uppfattning anförs även i resolutionen om skyddet av kustområden, antagen av Europarådets ministerkommitté i oktober 1973.

1.3.2 Pågående konventionsarbete

Många europeiska stater, bl. a. Sverige, har en i vissa avseenden mera avancerad jaktlagstiftning än vad Pariskonventionen anger. Under senare år har därför arbete inletts på att utarbeta mera moderna konventioner inom fågelskyddsarbetet. Här kan nämnas den ramkonvention — grundad på en resolution från miljövårdskonferensen 1972 i Stockholm — om skydd för flyttande arter, som under år 1976 diskuterades vid ett expertmöte i Bonn, där bl. a. Sverige var representerat. Vidare kan framhållas den Europakonvention, också till skydd för bl. a. flyttande arter och deras biotoper, som på uppdrag av miljöministerkonferensen 1976 i Brüssel nu håller på att utarbetas i Europarådet. Denna konvention har diskuterats vid ett expertmöte i Strasbourg. Enligt den uppgjorda tidsplanen skall ett slutligt utkast till konvention föreligga vid ett möte under hösten 1977. Det planeras att konventionen skall föreläggas miljöministrarna vid deras möte 1979 i Schweiz.

1.4 Sjöfågeljakt i andra länder, främst Norden

Jaktformerna och utnyttjandet av sjöfågeln växlar med hänsyn till arter och geografiska förhållanden från land till land, t. ex. fångas på Färöarna de runt fågelbergen flygande lunnefåglarna i långskaftade håvar, i norra Norge — liksom tidigare i de svenska och finska skärgårdarna — samlas ägg och dun, medan i Danmark, Sverige och Finland jakt med skjutvapen numera helt dominerar.

Med reservation för nyligen vidtagna ändringar redogörs i det följande kortfattat för jakttider, jaktsätt m. m. när det gäller sjöfågeljakten i vissa länder. Tyngdpunkten läggs på de för en eventuell vårjakt i Sverige aktuella arterna ejder, storskrake och vigg. Beträffande be-

stämmelserna för jakten efter sjöfågel i Finland och på Åland har det ansetts motiverat med en något mera fyllig redogörelse.

1.4.1 Finland utom Åland

Vårjakten efter sjöfågel har en lång tradition och tillmäts fortfarande stor betydelse av den på skärgårdsöarna kvarvarande befolkningen. Sjöfågeljakt under hösten bedrivs däremot inte i någon större omfattning.

Vårjakten efter sjöfågel regleras i 26 § jaktlagen. För att jakt skall få bedrivas måste en särskild förening för sjöfågelskydd finnas. I föreningen ingår som medlemmar personer som är fast bosatta inom skärgårdsområdet och kustlandet. Tillståndet till jakt meddelas föreningen. I stadgarna för föreningen åtar sig denna att verka för bildandet av fredningsområden och sörja för viss uppföljning av jakten. Numera ges inte tillstånd till andra föreningar än till dem som redan finns. Under vissa förutsättningar kan tillstånd ges enskild person. Denna bestämmelse tillämpas dock inte i praktiken. Om den som har jaktmark flyttar bort från skärgården eller kusten mister han sin jakträtt efter sjöfågel och marken blir i praktiken ett fredat område.

I föreningens ansökan om tillstånd skall på karta anges de platser från vilka jakten skall bedrivas. Om inte samtliga angivna platser kan godtas av ministeriet, där ansökningen prövas, får en förnyad, justerad framställning göras. De platser från vilka jakten bedrivs väljs så att andra fåglars häckning inte skall störas.

Den nuvarande jakttiden sträcker sig från den 10 april till den 31 maj. Reglerna för vårjakt har skärpts genom åren både i fråga om jakttid och personkrets. Jakttiden har förkortats, tidigare började jakten redan i januari. Av tradition har jakten ursprungligen påbörjats tidigt. Den nuvarande jakttiden har emellertid bestämts efter önskemål av jägarna själva. En sen vårjakt anses vara biologiskt riktigare. Jakttiden är förlagd så att hanarna i betydande utsträckning skjuts när honorna ruvar. Tillåtna arter under denna tid är båda könen av alfågel och sjöorre samt hanar av ejder, svärta, brunand, vigg, knipa, storskrake och pracka eller småskrake, dock med de begränsningar som kan föranledas av beståndens storlek. Ärligen skjuts ca 10 000 fåglar. Vårjakt är tillåten endast på kuststräckan mellan Helsingfors och Nystad. Jakten bedrivs från skåre med vettar. Sträckfågelskytte och skytte från båt anses inte lämpligt.

Bevakningen sköts dels av föreningarna själva, dels av kustbevakningen.

Administrationskostnaderna anses vara måttliga. I avgift för tillståndsbeslut erlägger föreningen 82 Mk. Tillstånd ges för ett eller två år i taget. Det har inte ansetts lämpligt att ge tillstånd med giltighet tills vidare.

1.4.2 Åland

Vårjakten efter sjöfågel bedöms utgöra en väsentlig trivselfaktor för skärgårdsborna. Jakten har numera inte någon framträdande ekonomisk betydelse i skärgårdens näringsliv.

Lagstiftningsbehörigheten i frågor om jakt och viltvård tillkommer enligt självstyrelselagen Ålands landsting. Enligt 23 § landskapslagen om jakt får vårjakt efter sjöfågel bedrivas under följande tider, nämligen 15 mars—15 april hane av knipa och storskrake, 1 april—25 maj allfågel, sjöorre och skäggdopping, 10 april—15 april hane av ejder de år landskapsstyrelsen så beslutar, samt 1 maj—25 maj hane av storskrake, småskrake, knipa, vigg, ejder och svärta. Något beslut om tidig jakt efter ejder har aldrig meddelats. Den jakttid som tillämpas beträffande ejdern, 1—25 maj, anses biologiskt riktig. Höstjakt är tillåten på vigg, storskrake m. fl. men inte på ejder. Någon mer omfattande höstjakt efter sjöfågel bedrivs inte inom landskapet.

I landskapet Åland finns i dag 16 jaktvårdsföreningar, vilkas verksamhetsområden sammanfaller med kommungränserna. Föreningarna har av landskapsstyrelsen fastställda stadgar. De i lag fastställda jakttiderna kan lokalt avkortas av jaktvårdsföreningarna, vilka även har rätt att bestämma vårjaktens begynnelse-dag. För att motverka vårjaktens störande effekter och erbjuda sjöfågelstammarna skyddade häckningsområden skall enligt lagen jaktvårdsföreningarna, under överinseende av landskapsstyrelsen, upprätthålla tillräckliga fredningsområden. Fredningsområdenas gränser fastställs på jaktvårdsföreningarnas höstmöten sedan skriftliga avtal upprättats med markägarna. De markägare som avstått en betydande del av sina markområden för fredningsändamål skall genom jaktvårdsföreningarnas försorg på ett eller annat sätt ges möjlighet till jakt på annan mark inom föreningens verksamhetsområde.

Vid upprättandet av fredningsområdena eftersträvas så vidsträckt och sammanhängande skyddsområden som möjligt. Genom fredningsområdena vill man skydda de värdefullaste häckningsområdena. Det förhållandet att de fredningsområdena föreningarna upprätthåller bygger på frivilliga avtal med markägarna kan göra det svårt att bibehålla sammanhängande sådana områden. Landskapsstyrelsen har emellertid möjlighet att oberoende av markägares jakträtt fatta beslut om att vissa områden skall fredas från jakt. Strävan är att bibehålla fredningsområdena oförändrade år från år. Sjöfågeln anpassar sig till fredningsområdena och ett växelbruk mellan sådana områden och områden för jakt skulle därför bli för fågeln ödesdigert.

Vårjakt efter sjöfågel får endast bedrivas av sådana personer som enligt lagen om befolkningsböcker har sin hemort inom landskapet. Landskapsstyrelsen har emellertid rätt att, då synnerliga skäl föreligger, efter prövning i det enskilda fallet bevilja även annan person rätt att

för viss tid bedriva jakt. Rätten att bedriva jakt efter sjöfågel tillkommer, med vissa undantag, områdets ägare. För att ge även andra än jaktmarksinnehavare möjlighet till jakt friställer landskapet Åland ett begränsat antal områden inom vilka varje landskapsinnevärdare får jaga.

På Åland är enligt jaktlagen vårjakt efter sjöfågel tillåten enbart från fast plats i anslutning till utlagda vettar. Någon jakt från s. k. båtlinjer förekommer inte eftersom en sådan jaktform från åländsk synpunkt anses viltvårdsmässigt olämplig. Jakten bedrivs enbart för husbehov och försäljning av nedlagt byte är förbjuden. Jaktbytet skall tillvaratas och användas som människoföda.

Övervakningen av vårjakten handhas av sjöbevakningen i samarbete med polismyndigheten samt av jaktövervakare, som utses av jaktvårdsföreningarna.

1.4.3 Estland, Lettland och Litauen

Jakttiden för storskrake och vigg är mitten av augusti till mitten—slutet av november. Ejdern är fredad i hela Sovjetunionen, främst till följd av en stark tillbakagång av ejderpopulationen i Vitahavs-området.

1.4.4 Polen

Jakttiden för ejder och vigg är 1 augusti—30 november. Storskrake är fridlyst. Hanfågel av "änder" ("ducks") är tillåtna för jakt 15 mars—15 april. Bestämmelsen torde närmast avse gräsandhanar (s. k. drakar).

1.4.5 Östtyskland

Jakttiden för vildänder är 16 augusti—15 december.

1.4.6 Västtyskland

Jakttid för vigg är 1 oktober—15 januari. Ejder och storskrake är fridlysta. Den angivna tiden är en ram fastställd för förbundsrepubliken och de olika länderna har möjligheter att inskränka jakttiden.

1.4.7 Danmark

Jakttid för ejder, storskrake och vigg m. fl. är 1 oktober—28 (29) februari. Jakten bedrivs dels med vettar, dels från motorbåt (max hastighet 10 knop). På öppna havet har varje dansk medborgare jakträtt. Antalet fällda ejdrar uppgår till ca 140 000 per år.

1.4.8 Norge

Jakttiden för storskrake och vigg är 21 augusti—28 (29) februari. Ejder är fredad hela året. Ejderns fredning anses vara en kvarleva från den tid då insamling av ejderdun var en inkomstkälla av betydelse för kustbefolkningen. Förslag om införande av jakttid har framförts. Jakt från motorbåt är tillåten 2 km från land inbegripet holmar och skär.

1.4.9 Island

Jakttiden är 1 september—31 mars. Jakt från motorbåt ej tillåten.

1.4.10 Danmark (Färöarna)

Ejder är totalfredad. Storskrake förekommer inte och vigg är ytterst sällsynt.

1.4.11 Danmark (Grönland)

Jakttiden för ejder varierar inom de olika distrikten, som längst 16 augusti—30 juni, i allmänhet dock 16 september (1 oktober)—15 maj. Sträckande ejder jagas på flera platser hela året. Fångst med nät är tillåten. Jakten är begränsad till 50 ejdrar per jägare och dag. Storskrake och vigg — i den mån de förekommer — är fredade.

1.4.12 Norge (Spetsbergen)

Ejder är fridlyst.

1.5 Framställningar om återinförande av vårjakt efter sjöfågel

1.5.1 Framställning av Svenska jägareförbundet 1960

Ett flertal förslag om återinförande av vårjakt efter sjöfågel har vid olika tidpunkter lagts fram. Således begärde Svenska jägareförbundet 1960 sådan ändring av fridlysningsbestämmelserna för jaktåret 1960/61, att jakt efter hanfågel av ejder och storskrake skulle tillåtas under tiden 1—20 maj inom verksamhetsområde för särskilt bildad sjöfågelvårdsförening. Ett villkor skulle vara att föreningen antagit av förbundet fastställda normalstadgar. Domänstyrelsen skulle vara tillståndsgivande myndighet. Länsjaktvårdsförening skulle, enligt anvisningar fastställda av domänstyrelsen, få meddela sjöfågelvårdsföreningen s. k. vårjaktlicens. Tillsynen över verksamheten i sjöfågelvårdsföreningarna skulle, särskilt med avseende på vårjaktens bedrivande och vidtagna åtgärder för sjöfågelvård, enligt förslaget utövas av länsjaktvårdsföreningen.

Förslaget till återinförande av vårjakt avstyrktes av flera remissinstanser. Dåvarande domänstyrelsen framhöll bl. a. att

”fågelstammarna inom landet och vid kusterna så långt möjligt icke böra oroas under våren, då häckning är omedelbart förestående eller pågår, antingen det gäller hemfågel eller fåglar på väg mot nordligare häckningsplatser. Denna princip, som inte bara är biologiskt starkt grundad utan också väl överensstämmer med de flesta svenskars uppfattning om en god samlevnad mellan människor och djur, är vad landet angår numera fullständigt genomförd, sedan vårskytte på morkulla fr. o. m. jaktåret 1959/60 förbjudits. Den har också sedan länge tillämpats för sjöfågel vid västkusten.”

Styrelsen uttalar i fortsättningen att sjöfågelstammarna vid 1940-talets slut var starkt decimerade, vartill såväl den hårda avskjutningen,

som de uppregade oljekatastroferna bidragit. Den ökning som i vart fall beträffande ejderstammen senare inträffat tillskrevs främst vårjaktförbudet.

Enligt vad framgår av tredje lagutskottets utlåtande nr 28 år 1965 framhöll Kungl. Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté m. fl.

”att all vårjakt är principiellt förkastlig från såväl biologisk som allmän naturvårdssynpunkt, såvida inte mycket speciella skäl, främst biologiska, talar därför, att sjöfågeljakten numera inte har någon betydelse som näringsfång, att sjöfågelstammarna ännu inte har nått tillfredsställande numerär längs norrlandskusten och i Blekinge, att man kan befara att även icke tillåtna arter skjuts, att — fränsett att tillräckliga resurser för en effektiv kontroll torde saknas — kontrollen är betydligt svårare att upprätthålla vid partiellt förbud än då totalt jaktförbud råder, att oljeskador med starkt decimerande verkan på sjöfågelstammarna kan förväntas uppträda även fortsättningsvis, samt att för varje år ökade skaror fritidsfolk söker sig till skärgårdarna för att finna rekreation, och att det för denna kategori är angeläget att skärgårdarna hyser ett rikt djurliv, varvid sjöfågeln hör till de mest uppskattade objekten.”

1949 års jaktutredning avgav ett utlåtande den 4 juli 1961, vilket innehöll ett nytt, överarbetat förslag. Enligt vad framgår av tredje lagutskottets ovan nämnda utlåtande ledde utredningens överväganden fram till bl. a. följande.

”Det enda sättet att bereda skärgårdsbefolkningen möjlighet att åter idka sjöfågeljakt under våren, som jaktutredningen funnit godtagbar, är att detta sker i form av undantag från vårfridlysningen för medlemmar i för vård av beståndet av sjöfågel särskilt bildade sjöfågelvårdsföreningar eller för vissa grupper av sådan förenings medlemmar.”

Av utskottets referat framgår även att utredningen

”för sin del funnit att ett beslut om undantag från eljest gällande fridlysningstider är för sitt genomförande beroende av i varje fall två förutsättningar, nämligen dels att sjöfågelvårdsförening, som är ansluten till vederbörande länsjaktvårdsförening och vars stadgar i huvudsak överensstämmer med de av jägareförbundet föreslagna, är verksam inom område, där vårjakt skall kunna ifrågakomma, dels att jaktlagen ändras så att innehav av mark bl. a. för bostads- och fritidsändamål i princip inte medför rätt att utöva annan jakt än sådan, som avses i lagens 14 och 15 §§, dvs. viss skydds jakt.”

I övrigt ansåg utredningen vissa angivna andra särskilda villkor och bestämmelser påkallade.

Genom beslut i mars 1962 fann Kungl. Maj:t vad i ärendet förekommit inte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

1.5.2 Framställning av Svenska jägareförbundet 1968

År 1968 ansökte Svenska jägareförbundets avdelning för Stockholms stad och län samt Marsö—Nävelsö jaktvårdsområde i Gladhammars kommun, Kalmar län, om tillstånd till viss vårjakt efter sjöfågel. Ge-

nom beslut den 1 mars 1968 lämnade Kungl. Maj:t ansökningarna utan bifall.

1.5.3 Framställningar av Svenska ostkustfiskarens centralförbund och Svenska jägareförbundet 1969 och 1971 samt av Svenska sydkustfiskarens centralförbund 1972 och 1973

I skrivelse den 12 mars 1969 resp. den 12 mars 1971 anhöll Svenska ostkustfiskarens centralförbund och Svenska jägareförbundet att yrkesfiskare och viss annan utefter östersjökusten bosatt kust- och skärgårdsbefolkning skulle beviljas tillstånd att under fem dagar på våren jaga hanfågel av vigg, ejder och storskrake. Det av jägareförbundet i samarbete med ostkustfiskarens centralförbund utarbetade samlingsförslaget innebar följande.

”Personer som har eller kan erhålla tillstånd till jakt på allmänt vattnen och dessutom är att hänföra till den grupp av bofast skärgårdsbefolkning eller yrkesutövare, varom talas under punkt A i de av Kungl. Maj:t den 8 december 1967 meddelade anvisningarna angående tillämpningen av 2 § 3 mom. jaktlagen, meddelas tillstånd att på angivet jaktområde och för förbrukning i eget hushåll jaga hanfågel av vigg, ejder och storskrake. Jakttiden bör med hänsyn till väderleksförhållandena vara rörlig och omfatta fem sammanhängande söckendagar nämligen tisdag—lördag förlagda så tidigt som möjligt före den egentliga häckningssäsongen i resp. kustavsnitt och inom tidsramen 15 mars—20 maj.”

I samlingsförslaget lades även fram förslag till administrativ ordning m. m. enligt följande.

”Tillstånden, vilka skall vara personliga, meddelas av myndighet som Konungen bestämmer, sedan myndigheten hört länsjaktvårdsföreningen, vilken i sin tur skall samråda med expertorgan av typen sjöfågelråd (motsvarande).

I tillstånden skall anges inom vilken tidsram jakten får bedrivas, inom vilket område jakten får äga rum, att exakta jakt dagar meddelas särskilt för varje år, samt att vid jakten fälld fågel endast får användas till förbrukning i det egna hushållet. Tillstånd bör kunna meddelas för längre tid än ett år.”

Statens naturvårdsverk avgav i maj 1972 yttrande i ärendet. Vid yttrandet var fogade yttranden av rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, Naturhistoriska riksmuseet, skogshögskolan, länsstyrelserna i Stockholm, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar och Blekinge län, Svenska naturskyddsföreningen och Sveriges ornitologiska förening.

Praktiskt taget alla av naturvårdsverket anlitade remissinstanser avstyrkte eller ställde sig tveksamma till förslaget om återinförande av viss varjakt efter sjöfågel. För förslaget uttalade sig rikspolisstyrelsen med hänvisning till vissa ökade möjligheter till övervakning mot olaga jakt. Kustbevakningen, som har hand om den övervägande delen av bevakningen inom berörda områden, avstyrkte dock med motiveringen att återinförd varjakt efter sjöfågel skulle försvåra jaktkontrollen. Natur-

vårdsverket ansåg det internationella samarbetet vara utomordentligt viktigt. Verket ville sålunda hävda att den tid nu definitivt var förbi då enskilda länder beslutade om jakttider på flyttande djurarter utan att ta hänsyn till den internationella situationen. Med hänsyn härtill och vad i övrigt anförts av bl. a. remissinstanserna avstyrkte naturvårdsverket förslaget.

I skrivelse 1972 anhöll Svenska sydkustfiskarens centralförbund att jakt efter sjöfågel skulle bli lovlig för den bofasta skärgårdsbefolkningen under en treveckorsperiod på våren. Som skäl för sin anhållan framhöll förbundet att det fanns mer sjöfågel än någonsin. Vidare ansåg förbundet att friheten att bedriva sjöfågelsjakt var en högst väsentlig trivsel-fråga för de som bor i yttre skärgården och som inte kommer i åtnjutande av tätorternas fritidsanläggningar och förströelser av olika slag.

I beslut i november 1972 fann Kungl. Maj:t, med hänsyn till bl. a. Pariskonventionen om fågelskydd, att frågan om vårjakt efter sjöfågel ej borde prövas utan hörande av företrädare för viltvårdsintresset i Danmark, Finland och Norge samt övriga berörda länder. Därigenom borde aktuella uppgifter inhämtas om bl. a. bestånden av sjöfågel i olika länder och om jakttiderna. Kungl. Maj:t uppdrog åt statens naturvårdsverk att verkställa denna utredning samt med eget yttrande inkomma därmed till Kungl. Maj:t.

I skrivelse 1973 föreslog Svenska sydkustfiskarens centralförbund vidare att personligt tillstånd skulle lämnas i första hand fiskare att bedriva husbehovsjakt efter hanfågel av vigg, ejder och storskrake under tiden 1—20 april. Förbundet fann, att fågelskyddskonventionens artikel 6 inte tillräckligt beaktats. Vidare framhölls åter vårjaktens trivselvärde. Enligt förbundet skulle mycket vara vunnet om förmånen av några dagars vårjakt kunde bidra till att minska avfolkningen i skärgården.

Med skrivelse den 9 november 1973 överlämnade naturvårdsverket yttranden av de centrala jaktförvaltande myndigheterna i Danmark, Finland och Norge samt av Internationella fågelskyddsrådet (ICBP), Internationella jaktrådet (CIC) och Internationella sjöfågelforskningsbyrån (IWRB). Såväl ICBP som CIC och IWRB var negativa till ett återinförande av vårjakt i Sverige. I eget yttrande hänvisade naturvårdsverket till sin skrivelse från maj 1972 samt framhöll, att det inhämtade materialet stärkte den ståndpunkt verket tidigare intagit. Naturvårdsverket vidhöll därför sitt tidigare avstyrkande beträffande återinförande av viss vårjakt på sjöfågel. Däri inbegreps även den framställning som sist hade ingivits av Svenska sydkustfiskarens centralförbund.

Genom beslut i mars 1974 lämnade Kungl. Maj:t ansökningarna utan åtgärd. I en motivering till beslutet betonades att vården av fågelbestånden var en internationell angelägenhet av stor vikt främst från miljö-vårdssynpunkt. Ett uttryck för detta var Pariskonventionen.

1.6 Riksdagsbehandling under senare år

1.6.1 1965 års riksdag

I en motion till 1965 års riksdag av herr Hedin m. fl. (nr 643) begärdes förlängd vinterjakt och begränsad vårjakt på sjöfågel för skärgårdsbefolkningen vid Bottenviken och östersjökusten. Som motiv för framställningen framhölls bl. a. att vårjakten utgör en betydande trivselsfråga för skärgårdsborna. Vidare framhöll motionärerna bl. a. följande:

”Den jaktform som alltid rönt det största intresset bland skärgårdsborna är vårjakten, och försök att kompensera den bortfallna vårjakten med en utökad höstjakt har inte uppskattats. För en återinförd vårjakt talar i första hand att det är en betydande trivselsfråga för skärgårdsborna. Efter en lång vinter, ibland med partiell isolering, är det ett starkt önskemål att få ägna sig åt några dagars vårjakt. Fågeln är också under denna tid ur kostsynpunkt av god kvalitet. För en återinförd vårjakt talar också biologiska eller beskattningmässiga skäl, i synnerhet i fråga om ejder, som är den rikligast förekommande jaktbara fågelarten vid östkusten. Ejderhannen — gudingen — återvänder söderut redan i slutet av maj och främst under juni och juli, varför den i stort sett inte kan bli föremål för beskattning under höstjakten.

En vårjakt på sjöfågel bör i första hand avse hanfågel av vissa arter, främst ejder, storskrake och vigg, och bör lämpligen förläggas till den tid, när fågeln först kommer till skärgården och innan honorna går upp på land för att förbereda häckning.

För att ernå en ändamålsenlig begränsning av vårjakten synes det vara lämpligt att jakten förbehålles dem som enligt 2 § 3 mom. jaktlagen av länsstyrelserna erhåller personliga tillstånd att jaga säl och sjöfågel å allmänt vatten samt å holmar, klippor och skär som ej hör till visst hemman. Tillståndet bör kunna meddelas av resp. länsstyrelse och gälla å de här berörda allmänna områdena samt, såvida vederbörande ingår i ett auktoriserat sjöfågelvårdsområde, jämväl inom detta. En sådan begränsning skulle i stort sett innebära att jakten bedrivs dels å öppna havet och enstaka hållar och skär, som ej är lämpade som häckningsholmar, dels inom områden, som är föremål för organiserad fågelvård och där enligt antagna stadgar viss del av området, som är särskilt lämpad för häckning, är helt fredad för jakt.”

Tredje lagutskottet avgav utlåtande (1965: 28) i vilket vinterjakt efter sjöfågel avstyrktes. Utskottets majoritet fann däremot att en starkt inskränkt vårjakt längs ostkusten borde kunna tillåtas. Jakten borde enligt utskottet begränsas till hanfågel av ejder, vigg och storskrake. Endast personliga tillstånd till den verkligt bofasta skärgårdsbefolkningen borde komma i fråga. Utskottet förutsatte vidare att jaktens verkningar på fågellivet skulle följas med uppmärksamhet och att jakten, då omständigheterna så påkallade, skulle ytterligare inskränkas eller helt förbjudas.

När det gäller motiveringen för vårjakten efter sjöfågel avvisade ut-

skottet hänvisningen i motionen till den urgamla jakttraditionen. Vidare anförde utskottet att sjöfågeljakten numera även i huvudsak spelat ut sin roll från försörjningssynpunkt, ehuru jaktbytet åtminstone inom en del områden ansågs kunna ha viss betydelse som tillskott till hushållet. Värdet av sjöfågeljakten var enligt utskottet i stället främst att söka i den möjlighet till omväxling och avkoppling som den bereder sina utövare. Utskottet pekade härvid på de förhållanden under vilka stora delar av skärgårdsbefolkningen levde. Av betydelse ansågs även vara att ett återinförande av vårjakten kunde antas stimulera skärgårdsbornas intresse för att på olika sätt vårda sig om sjöfågelbestånden. Jakten syntes också kunna bidra till att kontrollen över efterlevnaden av gällande fridlysningsbestämmelser förbättrades. Vad särskilt gällde ejderhanarna talade för vårjakt den omständigheten, att de gick praktiskt taget fria från beskattning därför att de började sträcka mot söder redan i maj sedan parningen skett. Då höstjakten inleddes hade de i huvudsak lämnat ostkusten. Höstjakten efter ejder avsåg därför nästan uteslutande honor och ungfågel vilket kunde ha till följd en ogynnsam könsfördelning. Även bland vigg och storskrakar syntes hanfågeln vara i majoritet.

Slutligen uttalar utskottsmajoriteten i utlåtandet den mening att en på antytt sätt begränsad vårjakt ej innebär något väsentligt avsteg från nu gällande principiella förbud och får anses falla inom ramen för undantagsbestämmelsen i tredje stycket av artikel 6 i 1950 års konvention om fågelskydd. Hinder mot den förordade licensjakten synes därför ej möta på grund av bestämmelserna i konventionen.

1.6.2 1975 års riksdag

I en motion (1975: 58) av herr Krönmark m. fl. (m, s, c, fp, vpk) hemställdes att riksdagen skulle uttala sig för begränsad senvinterjakt för yrkesfiskare och andra skärgårdsbor i huvudsaklig överensstämmelse med Svenska jägareförbundets förslag från 1971. I en annan motion (1975: 1573) samma år av herrar Nilsson i Trobro och Komstedt (båda m) hemställdes bl. a. att säsongen för sjöfågeljakt skulle utökas med en kortare period på våren. I jordbruksutskottets betänkande (1975/76: 26) anfördes bl. a. följande.

”Utskottet finner det inte vara möjligt att utan en närmare undersökning, lämpligen genom jordbruksdepartementets försorg, få ett säkert underlag för en bedömning huruvida utvecklingen i populationshänseende när det gäller antal, könsfördelning m. m. i fråga om de aktuella fågelarterna tagit en riktning som kan minska betänkligheterna mot en vårjakt från naturvårds- och viltvårdssynpunkt. Vissa uppgifter tyder otvivelaktigt på att så kan vara fallet. Att förhållandena inom skärgårdsområdena är särpräglade och kan innebära påfrestningar för ifrågavarande befolkning av såväl ekonomisk som social natur är vidare fullt klart. Av naturliga skäl gäller detta särskilt i fråga om den befolkning som är bosatt på öar utan fast landförbindelse. Från regeringens sida har också förutskickats att en proposition med förslag till statliga stöd-

åtgärder inom skärgårdsområden inom kort kommer att föreläggas riksdagen. Huruvida förhållandena nu är av den art att de kan motivera ett avsteg från huvudlinjen i gällande fågelskyddskonvention kan givetvis diskuteras. Som tidigare nämnts fann tredje lagutskottets majoritet år 1965 att en på visst sätt starkt inskränkt vårjakt längs ostkusten fick anses falla inom ramen för berörd undantagsbestämmelse i konventionen. Även om Kungl. Maj:t förra våren inte fann sig kunna mot bakgrund av Sveriges åtaganden enligt fågelskyddskonventionen villfara framställningar i frågan, kan självfallet nya omständigheter ha tillkommit som talar för en annan lösning. Utvecklingen går här som på andra områden fort. Utskottet vill exempelvis erinra om att, som också i annat sammanhang framförts, ett förslag till en ny internationell konvention rörande bl. a. fågelskydd f. n. är under utarbetande på initiativ av Förbundsrepubliken Tyskland.

Enligt utskottets mening bör en närmare undersökning av den aktuella situationen på området kunna verksamt bidra till att skapa bättre underlag för ett beslut i förevarande fråga. Mot bakgrund av det betydande intresse som uppenbarligen föreligger för sådan vårjakt efter sjöfågel, varom nu är fråga, vill utskottet för sin del förorda att regeringen skyndsamt låter utreda de möjliga formerna för en sådan jakt, förslagsvis under en försöksperiod av fem år. Som bl. a. framgår av de motioner som här behandlas är det uppenbart att vårjakt efter sjöfågel under alla förhållanden måste bli av förhållandevis begränsad omfattning, såväl i vad avser områdena för jakten som när det gäller personkretsen. Om en jakt skall komma i fråga, bör den givetvis utformas på ett sätt, som inte innebär några risker för utarmning av fågellivet eller eljest medför några större olägenheter från naturvårdssynpunkt. De internationella aspekterna på problemet, inte minst de internordiska, måste självfallet beaktas i sammanhanget. Resultatet av en översyn torde lämpligen böra underställas riksdagen för yttrande."

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

1.7 Utredning av statens naturvårdsverk m. m.

Med anledning av riksdagens beslut gav regeringen i mars 1976 statens naturvårdsverk i uppdrag att "undersöka de möjliga formerna för att anordna vårjakt efter sjöfågel i enlighet med vad som anförts i jordbruksutskottets betänkande 1975/76: 26".

Naturvårdsverket avgav yttrande i januari 1977. Verket har inhämtat yttrande från Internationella sjöfågelforskningsbyrån (IWRB), landbruksministeriet i Danmark, lantbruksministeriet i Finland, direktoratet för vilt och ferskvannsfisk i Norge samt Ålands landskapsstyrelse. Svaret på skrivelsen till lantbruksministeriet i Finland har avgetts av det finska vilt- och fiskeriforskningsinstitutet.

I sitt yttrande framhåller naturvårdsverket bl. a. följande.

"Om någon form av vårjakt på sjöfågel återinförs kommer Sverige säkerligen att få svårigheter att ratificera de nu planerade konventionerna då dessa kommer till stånd, vilket är mycket sannolikt att döma av det intresse som ett stort antal stater visat vid de nämnda mötena.

Mot bakgrund av hittillsvarande utveckling kommer konventionerna säkerligen inte att innehålla motsvarande vårjaksundantag som Paris-konventionen. Det är också uppenbart att, om Sverige inte skulle ansluta sig till konventionerna, torde detta komma att väcka avsevärd internationell uppmärksamhet, bl. a. mot bakgrund av det tidigare åbe-ropade uttalande som gjorts av Europarådet och som Sverige också anslutit sig till. Överhuvudtaget skulle en sådan underlåtenhet interna-tionellt skada Sveriges anseende som en från naturvårdssynpunkt pro-gressiv stat.

Vid en bedömning av möjliga former för vårjakt måste hänsyn, för-utom till det internationella samarbetet, givetvis också tas till de be-rörda sjöfågelstammarnas status och utveckling. De arter som av de organisationer som begärt vårjakt i Sverige angivits som lämpliga här-för är hanfågel av ejder, vigg och storskrake. Verket har för fullgörande av sitt uppdrag inhämtat vissa uppgifter om beståndstorlek resp. be-ståndsutveckling av dessa arter. Som framgår av yttrandet från IWRB har det dock visat sig svårt att få fram uppgifter om populationsutveck-lingen. Det är dock klart att alla tre arterna, särskilt ejdern, ökar i nord-västra Europa.

Vad beträffar ejdern kan konstateras att Sverige har en stark stam av denna sjöfågelart. Det är därför inte troligt att ejdern på kort sikt skulle påverkas negativt rent nationellt om en begränsad vårjakt in-fördes. Som framgår av IWRB:s yttrande kan dock en sådan åtgärd medföra sådana konsekvenser på det internationella planet att bl. a. ejdern ändock påverkas negativt, biologiskt sett. Att då åter nå en bättring genom svenskt agerande torde ej vara så lätt.

När det gäller viggan och storskraken råder i stort sett ett likartat förhållande. Det bör dock nämnas att hanfågel av dessa arter har ett annat beteende än hanfågel av ejder genom att de inte uppvisar samma polygama beteenden som ejderhanen. Till skillnad mot ejdern sker också skrakens och viggens parbildning på vinterplatserna och ej inom häckningsområdena. Det kan därför vad beträffar dessa arter vara något mera diskutabelt om en eventuell vårjakt skulle vara utan verkan, bio-logiskt sett.

För framför allt storskrakens del tillkommer också ett annat problem. I tidigare yttrande i vårjaksfrågan har naturvårdsverket anfört att när berörda fåglar anländer till svenska vatten på våren har de förhållande-vis höga halter av kvicksilver, DDT och PCB. För att ytterligare be-lysa denna fråga har naturvårdsverket uppdragit åt naturhistoriska riks-museet att genomföra en undersökning om halterna av klorerade kol-väten och kvicksilver i sjöfågel under vårsträcket längs den svenska ostkusten. Rapporten¹ över undersökningen är färdigställd och bifogas.

Undersökningsresultaten bygger emellertid på ett litet material. De uppgifter, som redovisas i rapporten, får därför inte föranleda alltför långt gående slutsatser om miljögiftssituationen på våren för berörda arter. Undersökningen visar att halterna av undersökta substanser är avsevärt högre i de två fiskkonsumerande arterna småskrake och stor-skrake, jämfört med de andra undersökta, evertebratätande arterna ejder, vigg och alfågel.

Huruvida det kan sägas att skrakar fällda på våren är lämpliga som människoföda eller ej kan inte bedömas enbart med utgångspunkt från denna undersökning. Från livsmedelsverket har emellertid vid direkt-kontakt förklarats att man alldeles avgjort har ett intresse för frågan.

¹ Här utesluten.

Naturvårdsverket strävar därför efter att i år utvidga undersökningen och om möjligt låta den avse också fågel fälld under hösten. Med hänsyn till vad som nu sagts torde det dock vara olämpligt att återinföra vårjakt på storskrake, innan frågan om dess lämplighet som människoföda utretts närmare.

Sammanfattningsvis kan konstateras att enligt naturvårdsverkets uppfattning, några möjligheter att återinföra vårjakt på sjöfågel inte längre finns, om Sverige alltför full utsträckning skall kunna ansluta sig till det europeiska samarbetet inom sjöfågelvården och dessutom vara ett föregångsland i detta avseende liksom inom andra delar av den internationella miljövården.

Mot bakgrund av det åberopade materialet anser sig naturvårdsverket således — med hänsyn till de intressen verket har att bevaka — inte kunna ange någon möjlig form för att anordna vårjakt efter sjöfågel.

Naturvårdsverket hemställer därför att bli befriat från ifrågavarande uppdrag. Om så sker kommer verket ändå att föranstalta om de ytterligare undersökningar — omnämnda i verkets skrivelse 1976-12-17 — som behövs för att få en säkrare bild av biocidsituationen hos sjöfågel under olika tider på året.”

I anledning av naturvårdsverkets yttrande framhåller Svenska jägareförbundet i skrivelse den 2 februari 1977 följande.

”När man i internationella sammanhang talar om jakttider för viss eller vissa arter avses allmänna jakttider (open seasons, Jagdzeiten) dvs. sådana jakttider som möjliggör för en var jaktberättigad att inom tidsmässigt och geografiskt bunden ram och under hänsynstagande till övriga författningar jaga eller fånga arten i fråga. Som exempel härpå kan anföras stadgandena i 2 § jakttidförordningen. Internationellt avser man med jakt och jakttider alltså inte de möjligheter myndigheterna i alla stater alltid har att i särskild ordning med hänsyn till lokala förhållanden meddela personliga licenser för viss begränsad jakt eller fångst. Ett system med personliga licenser förbehållen viss befolkningsskatt på sätt föreslagits av Svenska jägareförbundet kan alltså inte ses som ett införande av någon allmän jakttid (open season). Åtgärden måste ses och framför allt presenteras, inte minst internationellt, för vad den är och inget annat.

Med dessa utgångspunkter är det svårt att förstå varför Sverige skulle få svårigheter att ratificera framtida konventioner på faunaskyddets område, om den föreslagna licensierade jakten efter hanfågel av vissa sjöfågelarter infördes. I sammanhanget kan förbundet inte underlåta notera, att det internationella omdömet av en stats progressivitet i naturvårdsfrågor knappast kan grundas enbart på dess villighet att under teckna internationella konventioner. I varje fall torde en sådan värdering från svensk sida väcka förundran utanför landets gränser.

Förbundet har stor förståelse för och arbetar intensivt för att förbättra det internationella fågelskyddet men de enskilda frågorna får varken tillmätas för liten eller för stor betydelse i det totala sammanhanget. Enskilda stater måste alltid ha rätt att under sitt internationella ansvar för de migratoriska arterna medge de möjligheter till beskattning som ligger väl inom respektive arts biologiska ramar.

Beträffande de livsmedelshygieniska aspekter som naturvårdsverket antyder vill förbundet endast hänvisa till situationen beträffande fisk från s. k. svartlistade vatten. Saluförbud kan införas för vissa arter

fångade i dylika vatten men den enskilde torde endast kunna upplysas om de eventuella risker konsumtion av aktuella arter kan medföra. I förbundets förslag till senvinterjakt finnes intaget att jakten endast får avse fågel för förbrukning i eget hushåll, varför saluhållande av fågel fälld under denna tid ej kommer i fråga.

Förbundet vill avslutningsvis understryka att naturvårdsverket finner, att stammarna av de ifrågavarande arterna är starka. Några avgörande hinder av biologisk eller populationsdynamisk art för en beskattning av så begränsad omfattning, varom här skulle bli fråga, anföres heller inte."

1.8 Jakt- och viltvårdsberedningen

Under hänvisning till det ovan redovisade riksdagsbeslutet har åt beredningen uppdragits att komplettera naturvårdsverkets utredning genom undersökning av de möjliga formerna för vårjakt efter sjöfågel.

2 Sjöfåglarna

2.1 Skärgårdsfaunans sammansättning

Östersjön är ett bräckt vatten med en fågelfauna sammansatt av arter såväl från sötvatten som marina miljöer. Den stora variationen i fråga om topografi, bottenbeskaffenhet och strändernas utseende bidrar till att skapa ekologiska förutsättningar för en artrik fågel-fauna.

Det är som häckningsområde Östersjön och i synnerhet skärgårdarna har sin största betydelse för sjöfågeln. Antalet andfågelarter som årligen häckar i de svenska östersjöskärgårdarna är sjutton, vartill kommer några som finns mycket lokalt eller häckar tillfälligt. De flesta skärgårdsområden i ytter- och mellanskärgården har åtminstone tio häckande andfågelarter. Allmänt förekommande vadare, måsfåglar och alkfåglar är tillsammans sexton, vartill kommer ytterligare lika många med sporadisk eller lokal förekomst. Till skärgårdens vattenberoende fåglar räknas också några representanter för familjerna dop-pingar, rallar och rovfåglar.

Östersjön fungerar också som övervintringsområde för en del and-fåglar, alkor och måsfåglar. Såväl vår som höst sträcker en lång rad arter bl. a. arktiska förbi eller rastar längre eller kortare tid.

Den lägre faunan (maskar, musslor, kräftdjur etc.) i Östersjön är artfattig, men detta kompenseras av att vissa arter, främst blåmusslan och märlorna, finns i stor mängd och av skärgårdarnas vidsträckta grundområden som gör födan åtkomlig. Öarna ger dessutom en i det närmaste obegränsad tillgång på häckningsplatser. Förutsättningar finns därmed för individrika bestånd av vissa fågelarter. Dykänderna

(dit ejder, storskrake och vigg hör) är nästan alltid den dominerande gruppen bland kustfågeln i skärgården. I t. ex. Stockholms skärgård utgör de nästan 2/3 av samtliga häckande par. Även om de i inner-skärgårdarna är relativt sett mindre dominerande är de likväl den talrikaste fågelgruppen. I stora delar av ostkustskärgården utgöres mer än hälften av alla häckande kustfåglar av ejdrar — en dominans för en enda art som förekommer mycket sällan i fågelsamhällen.

2.2 Skärgårdsfågelnas häckningstid

Ett utmärkande drag för fågelfaunan i Östersjöns skärgårdar är att häckningen infaller vid mycket olika tidpunkter för de olika arterna. Äggläggningen hos havsörn börjar redan i mars och hos grågås i slutet av månaden, medan svärtan i allmänhet kommer i gång först omkring månadsskiftet maj—juni. Från tidigaste islossning fram till midsommar finns således fågelarter som befinner sig i de inledande faserna av häckningen. Hela tiden från senvåren till högsommarens slut kläcks kullar. Svärthonor som tvingats lägga om kan gå i sjön med nykläckta ungar i slutet av augusti. När det gäller planering av markanvändningen i skärgården krävs därför speciella hänsyn till fågellivet.

2.3 Skärgårdsfågelnas fördelning

Förhållandevis många av skärgårdens vattenfågelarter har en utbredning som sträcker sig från de av havet hårdast påverkade ytter-skärgårdarna till de inre delarna av innerskärgården med dess insjöliknande karaktär. Ungefär hälften av arterna har en utbredning som uppvisar en tydlig zonerings. De förekommer bara i de yttre delarna av skärgården eller har från insjöarna koloniserat skärgårdens inre vattenområden. Förändringar i denna bild fortgår ständigt till följd av bl. a. ändrade miljöförhållanden inom skärgården. Sålunda har ejdern under de senaste 20 åren avsevärt vidgat sin häckningsareal inåt, medan svärtans förekomst förskjutits utåt. Skillnaderna i faunans sammansättning i nord-sydlig riktning inom ostkustskärgårdarna är däremot av avsevärt mindre omfattning.

I fråga om sjöfågelarternas fördelning inom olika zoner eller skärgårdar, dvs. deras val av boplats och uppehållsort i detalj, föreligger betydande skillnader mellan olika arter. Några är jämnt fördelade och kan finnas på flertalet eller på alla öar. Detta gäller t. ex. för ejdern i ytter-skärgården och delar av mellanskärgården. De kolonihäckande arterna (de flesta måsfåglar samt alkor) är starkt koncentrerade till något eller några få skär i en skärgård och saknas oftast helt på andra öar. I allmänhet har dessa arter mera utpräglade krav på boplatsens läge och utseende. Kolonierna ligger på de öar som bäst motsvarar

resp. arters boplatskrav och som samtidigt visat sig vara de som i minst utsträckning utsätts för störningar. Till måsfågelsamhällena ansluter sig flera andra arter, t. ex. vigg och roskarl.

Fördelningsmönstret kan skifta i hög grad från skärgårdens yttre zon till den inre zonen och från örika till öfattiga kuster. Ju längre in mot fastlandet man kommer, desto mer begränsad blir tillgången på lämpliga häckningsskär och desto mer koncentrerade blir fåglarna till de som finns. Förhållandet är detsamma utefter öfattiga kuster. Enstaka skär kan i dessa områden ha mycket stor betydelse för fågel-faunan.

2.4 Allmänna drag i dykändernas biologi

Samtliga de tre arter — ejder, storskrake och vigg — som föreslagits omfattas av begränsad vårjakt tillhör gruppen dykänder inom familjen andfåglar. Såväl vuxna dykänder som deras ungar håller mest till på öppet vatten utefter steniga eller bergiga stränder. De hämtar sin föda från botten genom att dyka.

I det följande koncentreras framställningen till de drag i dykändernas biologi som är av särskilt intresse för bedömningen av jakt under våren.

2.4.1 Årscykel

Dykänderna i våra skärgårdar är flyttfåglar. De anländer till skärgården kort efter islossningen för att genomföra häckningen där. Honorna och årets ungfåglar börjar höstflyttningen under sensommaren, men de stora skarorna drar söderut först i september—november. Hanarna hos flertalet dykänder avviker markant i flyttningsvanor genom att påbörja utflyttningen redan i juni (se avsnitten för respektive art). Övervintringsområdena för de för vårjakt aktuella arterna ligger i nordsjöområdet och i sydkandinaviska vatten. Sträcket sker utan längre uppehåll på rastlokaler. Hos vissa arter är sträcket starkt koncentrerat till kustlinjen, medan det hos andra går såväl över land som vatten. Sträck förekommer både på dagen och på natten, men enskilda arter är övervägande natt- eller dagsträckare.

2.4.2 Parbildning

Dykänder är monogama, dvs. en hane och en hona håller samman. Enstaka fall av polygami är dock kända hos ejder och vigg och hos storskrake förekommer polygami möjligen något oftare. Parbandet bryts när honan börjar ruva. Den allmänna uppfattningen i dag är att paret hos dykänder håller samman endast en häckningssäsong till skillnad från förhållandet hos gäss och svanar där bandet är flerårigt eller livslångt (beträffande ejder se vidare nedan). Från och med ruv-

ningen lever könen skilda åt en tid. Hanen företar ofta en längre förflyttning till en ruggningslokal där han genomför fjäderbytet tillsammans med ett stort antal andra hanar, medan honan efter avslutad häckning ofta ruggar nära häckningsplatsen. Höstflyttningen kommer därigenom i många fall att anträdas från olika utgångspunkter för hane och hona. Först under höstflyttningen eller i vinterkvarteren återförenas könen och paret kan teoretiskt mötas.

Hos åtminstone ejder finns belegg för att ett och samma par kan hålla ihop under flera säsonger. Resultaten har dock erhållits vid studier av ett icke flyttande bestånd i England. Med de förutsättningar som beskrivits ovan måste möjligheterna till flerårig parbildning hos flyttande andbestånd bedömas vara synnerligen små, ehuru man ej kan utesluta att den förekommer.

Parbildning hos änder är en komplicerad process som i allmänhet tar lång tid. Bildandet av par sker i stor utsträckning i vinterkvarteret och fåglarna är således i allmänhet parade när de anländer till häckningsområdet på våren. Resultat föreligger som antyder att äldre fåglar bildar par tidigare på säsongen än yngre och att yngre fåglar därigenom oftare anländer oparade till häckningsområdet. Hos storskrake och några andra dykänder tenderar könen att övervintra delvis åtskilda. När parbildning hos dessa arter äger rum vet man f. n. inte. De "parningsceremonier" som äger rum hela tiden fram till ruvningens igångsättande har uppenbarligen funktionen att tjäna som en bekräftelse på och förstärkning av parbandet.

Trots den normalt långa tiden för etablerande av parband är det åtminstone hos gräsanden känt att omparning kan ske under säsongen. Har honan förlorat sin kull under ruvningen och hennes förste hane lämnat trakten kan hon bilda par med en annan, kvarvarande, hane och ett nytt häckningsförsök inledas. Hur ofta detta förekommer och om det är giltigt även för dykänder är ej känt.

2.4.3 Parets funktion

Hanarna tar ingen del i skötseln eller försvaret av bo och ungar. En viktig funktion i parbildningen synes däremot vara att hanen skyddar honan från störningar från andra individer (bl. a. uppvakning av främmande hanar) och därmed ger honan tillfälle att äta ostörd. För att producera äggen och ha krafter kvar för att genomföra ruvning och ungvårdnad effektivt krävs att hon startar häckningen i god kondition och lägger upp ett fettförråd. Det senare gäller speciellt för ejdern. Att ha parbildningen förlagd till senhöst eller vinter innebär rimligen fördelar genom att honans tid under våren, då näringstillgången ofta är som lägst, i hög grad reserveras för näringssök.

2.4.4 Parning

Parning (= kopulation) kan hos änder förekomma flera månader före äggläggning. Hos vilda andfåglar är det därför svårt att fastställa, när kopulation som leder till befruktning inträffar och hur länge spermerna är livskraftiga i äggledaren. Hos tamankan uppges spermerna kunna vara funktionsdugliga i tre veckor. Rent fysiologiskt synes det således vara möjligt för en hona som förlorat sin hanc kort före äggläggningen att producera befruktade ägg. Den psykiska störningen av en partnerförlust kan dock antas vara så svår att den leder till att häckningen i många fall ej fullföljs. För en korrekt bedömning av denna fråga föreligger ett behov av direkta studier.

2.4.5 Könskvot

Hos de flesta dykänder förekommer ett visst hanöverskott i bestånden. Ehuru mera omfattande registreringar av könskvoten saknas från den tid då fåglarna befinner sig på häckningsplatsen, men ännu ej börjat värpa, förefaller det som om ett måttligt hanöverskott skulle finnas på många håll i skärgårdarna både hos storskrake och vigg. Hos ejdern synes hanar och honor vara ungefär lika många. Könskvoten varierar betydligt regionalt och lokalt. Andelen operade hanar ökar mot periferin av en arts utbredningsområde och vidare tenderar de att koncentreras till vissa delar av skärgårdarna.

2.4.6 Alder för könsmodn

Kunskaperna om när dykänderna uppnår könsmodn är ännu begränsade. De flesta ejderhanar häckar första gången vid tre års ålder medan åtminstone en del honor gör det redan som tvååringar. Storskraken blir fortplantningsduglig vid två års ålder enligt vissa litteraturuppgifter — enligt andra först vid tre års ålder, och viggen vanligen vid ett års ålder men en del som tvååringar. Icke könsmodna fåglar anländer till häckningsområdena sent på varen eller översomrar i vinterkvarteret.

2.4.7 Hemortstrohet och boplatssval

Hos änderna är honan i allmänhet mycket starkt hemortstrogen, dvs. hon återvänder till fjolårets häckningsplats för att häcka och ofta sker detta på samma skär och i samma läge som året innan. När de unga honorna häckar för första gången söker de i stor utsträckning upp den plats där de vuxit upp. Att återvända till platsen för en framgångsrik häckning har ett betydande överlevnadsvärde både för honan och hennes kull. Om en hona får sin kull rövad eller tvingas överge den under läggning eller ruvning byter hon däremot ofta till annan häckningsplats vid nästa försök.

Andparet uppehåller sig vid den utsedda häckningsplatsen en tid innan det skrider till häckning. Detta beteende kan ses som en testning

av platsens lämplighet för häckning. Om det visar sig att platsen är utsatt för återkommande besök av rovdjur eller störningar kan paret flytta till en annan plats eller inställa häckningen. Även under värpningstiden har fåglarna mycket stark benägenhet att vid störning överge kull och häckningsplats.

2.5 Ejdern

2.5.1 Utseende

Hanens utseende är omisskännligt och några identifieringsproblem kommer ej att uppstå vid vettjakt under våren. Vid sträckskytte kan det vara svårt att skilja ut hanar av andra stora och vita änder, kanske speciellt den i Östersjön ytterst sällsynt förekommande praktejdern. Vikten hos hanen uppgår till 2—2,5 kg.

2.5.2 Vårsträck

Ostkustskärgårdarnas ejdrar sträcker under våren från övervintringsområdena i Danmark utefter Blekinges östra kust i huvudsak genom Kalmarsund och upp utefter ytterskärgårdarna eller ett stycke ut till havs. Även de finska ejdrarna tar delvis samma väg. Uppsökandet av häckningsplatsen synes ske dels genom insträck från söder, dels genom att paren via de yttre skärgårdarna drar sig inåt. Tidpunkten för vårsträcket är i hög grad beroende av temperatur-, is- och vindförhållanden. Undantagsvis kan sträcket kulminera redan i slutet av mars, men andra år först i andra hälften av april. Mot slutet av vårsträcket ingår en del icke köns mogna ett- och tvååringar. Sträcket sker till stor del under dagen. Ejdrarna flyttar i flockar om något tiotal—några hundra individer. Sträcket går i motvind mycket lågt över vattnet och i medvind på några tiotal meters höjd.

2.5.3 Häckningsstart

Normalt uppehåller sig ejderparet 1—3 veckor i skärgården innan värpningen börjar. Vid mycket sen islossning kan äggläggningen börja mycket snart efter ankomsten till häckningsplatserna inne i skärgårdarna. Tidpunkt för första värpning hos ejder i Stockholms skärgård har under åren 1970—77 varierat mellan 10—28 april — i Blekinge ligger häckningstiden ca 5 dagar tidigare och i norra Upplands skärgård uppskattningsvis någon vecka senare. Av allt att döma skriker ejdern nuförtiden till häckning något tidigare än förr. Orsakerna till denna framflyttning av häckningstiden är ej klarlagda.

2.5.4 Boplatskrav

Ejderen häckar nästan alltid på öar, men har inga utpräglade fordringar på öns utseende. I ytter- och mellanskärgården finns idag häc-

kande ejdrar på nästan varje ö. Botätheten är i många skärgårdar störst på öar med en areal av 0,5—3 hektar. Längre in i skärgårdarna före-
dras mindre öar. Låga, för sjöhävning exponerade skär, som ibland över-
spolas saknar i allmänhet häckande ejdrar. Likaså lär sig ejdrarna
efterhand vilka öar som är utsatta för fyrfota rovdjur. Om häcknings-
förhållandena på en eller annan ö av någon anledning skulle försämrats
eller förstöras påverkas inte ejderbeståndet i en skärgård nämnvärt,
utan ejdrarna flyttar över till närliggande öar. I öfattiga skärgårdar med
begränsad tillgång på lämpliga öar kan däremot sådana miljöföränd-
ringar få återverkningar på beståndets storlek.

2.5.5 Äggläggning, ruvning och kläckning

Under äggläggningstiden tillbringar honan endast kort tid i boet och
förenar sig med hanen så fort hon återvänt till vattnet. Parbandet bryts
när ruvningen börjar. Honan lämnar då boet endast efter skymningen.
Hanarna blir emellertid kvar intill häckningslokalen ytterligare en tid
och kan om honan förlorar sin första äggkull para sig med henne på
nytt. Äggen kläcks efter 26—28 dygns ruvning. Tidpunkten för första
observation av ungvull i Stockholms skärgård varierade åren 1970—77
mellan 6—28 maj — i genomsnitt torde den inträffa 15—20 maj.

2.5.6 Hanarna efter häckningen

När honan kommit igång med ruvningen har hanen fullgjort sin del
i häckningsbestyren. Under två—tre veckor efter denna tidpunkt ligger
han ännu kvar vid sin ö. Enligt vissa förslag skulle en begränsad vårjakt
på hanar kunna förläggas till denna tid (se avsnitt 3.5). Hanarna flockas
sedan kring småskär och grynnor i fjärdarna och flyger därefter i små-
flockor ut till yttersta havsbandet där de samlas i grupper på hundra-
tals—tusentals fåglar på traditionella platser. Här är hanarna mycket
skygga och i stort sett oåtkomliga för jakt. Från dessa ansamlings-
platser företar flertalet hanar ett sydgående ruggningssträck i juni och
början av juli till ruggningskvarter i danska farvatten, medan en mind-
re del genomför ruggningen i anslutning till grundområden i eller utan-
för ytterskärgårdarna. Hanarna kommer därigenom att utgöra endast en
mindre del av det egentliga höststräcket.

2.5.7 Beståndets storlek

Östersjöns ejderbestånd uppgår enligt översiktliga taxeringar till ca
300 000 häckande par eller troligen något fler. Exakta uppgifter om fåg-
larnas fördelning på olika områden förkligger ej, men inventeringar i
häckningsområdena antyder att inemot 150 000 par häckar i skärgårdar-
na från Blekinge i söder till Uppland i norr. Tätheten ligger i Stockholms
skärgård i genomsnitt på 20—40 par/km² (land och vatten) och översti-

ger undantagsvis 200 par/km². Som tidigare framhållits är detta en för andfåglar mycket hög täthet.

Ostkustens ejderbestånd minskade kraftigt i slutet av 1930-talet och framför allt under och strax efter andra världskriget främst till följd av hård beskattning. Under 1950- och 1960-talen ökade beståndet snabbt och ökningen har av allt att döma fortsatt under 1970-talet. I samband med ökningen har ejdern utvidgat sitt häckningsområde i innerskärgården och utefter Blekinges och Ölands kuster. Beståndet i Stockholms skärgård är idag 3—4 gånger större än i slutet av 1930-talet. En betydande del av ökningen ligger på mellan- och innerskärgårdarna. Förhållandena torde vara likartade i övriga ostkustskärgårdar.

2.5.8 Årlig produktion

Skärgårdsbeståndets produktion av ungar har varit föremål för studier i Blekinge, Stockholms skärgård samt i flera finländska skärgårdar. Mycket stora årliga variationer i produktionen har därvid konstaterats. Vissa år kan den överstiga 2 flygfärdiga ungar per kull, medan den andra år kan ligga på 0,1—0,2 ungar. Även lokalt förekommer stora skillnader i förnyngningsresultat under ett och samma år. I fyra olikartade områden i Stockholms skärgård blev under åren 1970—1976 i medeltal 0,9 ungar flygfärdiga per häckande par. Med ett bestånd på 300 000 häckande par skulle detta ge ett årligt tillskott av 270 000 flygfärdiga ungar. Resultat från Finland och Blekinge tyder på något lägre produktion där. Den genomsnittliga produktionen i Östersjön torde dock överstiga 200 000 flygfärdiga ungar per år.

2.5.9 Avskjutning och övrig mortalitet

Östersjöns ejderbestånd beskattas genom jakt i Finland, Sverige och Danmark. Avskjutningen i Finland uppgår till ca 6 000, i Sverige (inom Östersjön) till 15 000. I Danmark skjuts årligen i medeltal ca 140 000 ejdrar. Avskjutningens storlek på Åland är ej känd. En del av jakten i Danmark avser ejdrar från bestånd häckande i södra och västra Sverige, Danmark och Sydnorge. Deras andel i det danska jaktbytet är ej närmare känd, men bör uppgå till några tiotusental. Beskattningen av det ejderbestånd som häckar i den egentliga Östersjön kan något grovt ansås till 120—160 000 fåglar/år.

Jaktbytets könsammansättning är av betydelse för bedömning av en eventuell värjakt. Av könsmogna fåglar som skjuts utefter svenska ostkusten (enbart höstjakt) är ca 40 % hanar och 60 % honor. I Danmark som har den största avskjutningen är 55—60 % hanar och 40—45 % honor. Den åländska jakten avser enbart hanar. Något underlag för bedömning av det finländska jaktbytets könsammansättning finns ej tillgängligt i skrivande stund. En sammanvägning av könens andel i bytet och avskjutningens storlek i olika länder visar entydigt att könsmogna

hanar beskattas hårdare än honor. Bland oljedödade fåglar från Danmark utgör hanarna 62 % av alla gamla ejdrar. I det danska jaktbytet finns bland ungfåglar en svag dominans för hanar, medan unga honor förekom något oftare bland oljeskadade. Med nuvarande jaktformer finns ingen anledning att anta att hanöverskott skulle kunna uppkomma till följd av jakt. Övriga mortalitetsfaktorer under häckningstiden drabbar honorna i större utsträckning än hanarna.

Oljeskador drabbar nästan årligen ejderbeståndet speciellt under övervintringen i Danmark. Något tiotusental ejdrar beräknas dö årligen till följd av sådana skador. Omfattande parasitangrepp orsakar vissa år hög dödlighet även hos vuxen fågel. Enligt vissa forskare har parasitangreppen ökat i frekvens under senare årtionden, då beståndets täthet ökat. Andra mortalitetsorsaker är predation och död i fiskeredskap. Det omfattande materialet av återfynd från ringmärkta ejdrar skulle kunna ge ett ungefärligt begrepp om olika mortalitetsfaktorers roll, men någon bearbetning har ej gjorts i sen tid.

2.6 Storskraken

2.6.1 Utseende

Hanan är stor och vit och kan knappast förväxlas med andra änder vid vettjakt. Vikten uppgår till 1,5—2,0 kg.

2.6.2 Vårsträck

Sträcker såväl över inlandet som utefter kusterna. Något koncentrerat dagsträck noteras i allmänhet ej längs svenska ostkusten. Möjligt är att en del av sträcket äger rum under natten. Storskraken infinner sig i skärgården i slutet av mars ofta någon tid före ejdern.

2.6.3 Häckningsstart

Äggläggningen inleds i början eller mitten av april. Storskraken lägger 9—12 ägg med ca 2 dygns intervall, vilket gör att värpningen tar ca 3 veckor i anspråk mot endast 4 dagar för ejdern. Detta förhållande gör det svårt att finna en tidpunkt för en samtidig sen vårjakt (efter äggläggningens slut) på ejder och storskrake. Kläckningen sker efter 32 dygns ruvning och de första storskrakkullarna brukar komma fram 10—14 dagar efter ejderns ungar. Häckningstiden tycks variera mycket från par till par, vilket ytterligare försvårar ett preciserande av lämplig tidpunkt för en sen vårjakt.

2.6.4 Boplatskrav

Storskraken är hålbbyggare. Honan lägger äggen i ihåliga träd, i uppsatta holkar, under stenar, i husgrunder, täta buskar etc. Genom uppsättning av holkar kan det lokala beståndet fås att tillväxa mycket

starkt. Holk uppsättning är traditionellt en del av sjöfågelvården i skärgårdarna.

2.6.5 Hanarna efter häckningen

Hanarna överger honan en tid efter ruvningens start och söker sig till ruggningslokaler. En del ruggar — enstaka eller i småflockar — i ytterskärgårdarna, men större ruggningskoncentrationer är ej kända från Sverige. Nyligen har däremot en stor ruggningsplats för hanar upptäckts i norra Norge och med hänsyn till att de utsträckande hanarna i skärgården ofta flyger mot norr är det troligt att åtminstone en del av skärgårdarnas storskrakhanar söker sig till norska vatten. Hanar uppträder åter talrikt i svenska insjöar under senhösten.

2.6.6 Beståndets storlek

Med utgångspunkt från tillförlitliga inventeringar i Stockholms skärgård kan man uppskatta storskrakbeståndet i de svenska ostkustskärgårdarna till 6—9 000 häckande par. Beståndet är idag klart större än på 1930-talet. Beståndsutvecklingen under senare år är ej följd genom inventeringar.

2.6.7 Årlig produktion, avskjutning och övrig mortalitet

Någon beräkning av produktionens storlek i relation till mortaliteten är föga meningsfull så länge vi ej känner de i andra kustområden och i insjöarna häckande populationernas storlek och produktivitet. Avskjutningen i ostkustlänen (inkl. deras fastlandsdelar) är ca 2 300 och i Danmark 4 600—6 300 fåglar per år. I Sverige utgörs 10—20 % av de gamla fåglarna i jaktbytet av hanar. I Danmark var motsvarande siffra 72 %. I Finland och på Åland skjuts huvudsakligen hanar. Honöverskottet i det svenska jaktbytet kompenseras troligen mer än väl av hanöverskottet i övriga länder. Liksom hos övriga dykänder är mortaliteten under häckningstid högre hos honorna än hos hanarna. Som tidigare omtalats finns ett måttligt hanöverskott i storskrakbestånden.

2.7 Viggen

2.7.1 Utseende

Hanan är svart med rent vita sidor och vit buk. Honan är svartbrun med ljus buk. Viggen är den enda av de tre för vårjakt föreslagna arterna som kan orsaka identifieringsproblem. Könen kan under dåliga ljusförhållanden vara svåra att särskilja, men framför allt föreligger betydande svårigheter att skilja vigg från bergand. Den sistnämnda arten liknar mycket viggen i utseende och vanor och häckar med någ-

ra hundra par utefter ostkusten — en förekomst som är en sydlig utlöpare från utbredningsområdet i norr. Ostkustpopulationen har under senare tid minskat i antal. Bergänderna har dock anlänt till skärgården i litet antal vid tidpunkten för en tidig vårjakt, men i full utsträckning i maj. Ytterligare några arter änder bl. a. bläsand och knipa kan befaras bli förväxlade med vigg under sämre ljusförhållanden. Riskerna för förväxling är avsevärt mindre vid vettjakt från skåre än vid flyktskytte från båtlinje.

Vigghanarna väger 0,7—1,0 kg.

2.7.2 Vårsträck

Under isfattiga vintrar övervintrar stora mängder vigg i ostkustskärgårdarna och i Blekinge. Det är i stor utsträckning fåglar från norra Sovjetunionen. De blir kvar in i maj månad. De i ostkustskärgårdarna häckande viggarna återvänder i april och början av maj från vinterkvarteren i västra Europa. Sträcket sker nattetid.

2.7.3 Häckningsstart

Viggen häckar mycket senare än ejdern och storskraken. Äggläggningen börjar i mitten av maj. Viggen skulle således vid såväl tidig som sen vårjakt komma att jagas under tiden före häckningens start. Paren uppehåller sig första tiden efter återkomsten på platser med lämpliga näringsförhållanden (grunda vikar, sund etc.), men söker sig under maj till måsfågelskären, där häckningen sker.

2.7.4 Äggläggning, ruvning och kläckning

Viggen lägger 9—16 ägg med ett dygns intervall. Kullarna kläcks från mitten av juni.

2.7.5 Boplatskrav

En mycket stor del av viggarna i skärgården bor i måsfågelkolonier, främst mås- och tärnkolonier, som ger ett gott skydd mot äggrövande kråkor. De häckande viggarna kommer på så sätt att koncentreras till ett begränsat antal skär i varje arkipelag.

2.7.6 Hanarna efter häckningen

Från mitten av juni samlas hanarna till platser där ruggningen sker eller från vilka ruggningsflyttningen anträdes.

2.7.7 Beståndets storlek

Viggbeståndet i ostkustskärgårdarna kan uppskattas till 8—12 000 par. Beståndet är klart större än under 1930-talet. Några fleråriga undersökningar av den svenska skärgårdspopulationens fluktuationer har

ej genomförts i sen tid, men nästan alla bedömare är eniga om att en kraftig ökning skett. Viggbeståndet har uppenbarligen gynnats av 1970-talets isfattiga vintrar.

2.7.8 Årlig produktion, avskjutning och övrig mortalitet

Viggen har en mycket hög ungmortalitet i synnerhet i ytterskärgården, men även längre in är förlusterna stora. Avskjutningen i ostkustlänen, vilken även omfattar genomsträckande viggår från norr, uppgår i medeltal till 6 400 per år inkl. länens inlandsdelar. I Danmark skjuts årligen 30—40 000 exemplar, varav svenska ostkustbeståndet endast bidrar med en mindre del. I Sverige skjuts något fler hanar än honor medan hanarna i det danska jaktbytet var 65 % av gamla fåglar.

3 Formerna för vårjakt efter sjöfågel

3.1 Inledning

All vårjakt efter sjöfågel har i Sverige varit förbjuden sedan mitten av 1950-talet. Förbudet har följts av en rad framställningar i skilda sammanhang om jaktens återinförande i någon form.

De mot en sjöfågeljakt under våren anförda argumenten är huvudsakligen

att en vårjakt är principiellt olämplig från biologisk synpunkt, bl. a. genom att den riktar sig mot de fåglar som visat sig vara mest livskraftiga,

att jakten skulle verka störande på andra fåglars häckning, samt

att en tillåten vårjakt skulle bli svårövertakad och kunna bidra till en ökad illegal jakt.

Som argument för att jakten på nytt bör tillåtas har bl. a. anförts

att en begränsad vårjakt inte kan vara till skada för utvecklingen av de fågelarter jakten skulle avse,

att jakten skulle ha viss ekonomisk betydelse och framför allt innebära en möjlighet till omväxling och avkoppling för skärgårdsbefolkningen, samt

att en tillåten vårjakt skulle öka skärgårdsbefolkningens intresse för sjöfågelvård och medföra en förbättrad tillsyn över jaktutövningen.

I argumenteringen för och emot vårjakten har vidare framförts delade meningar om vårjaktens förenlighet med den fågelskyddskonvention Sverige anslutit sig till och i vad mån jakten skulle kunna få inte önskvärda internationella följdverkningar. De delade meningarna har främst rört tolkningen av konventionens medgivande att "i Norge, Sverige och Finland samt på Färöarna rådande särskilda förhållanden inom näringslivet" berättigar till vissa avvikelser från konventionens bestämmelser.

Ät beredningen har inte uppdragits annat än att lämna förslag till under vilka former en vårjakt efter sjöfågel bör utövas om en sådan jakt tillåts. I beredningens uppdrag sägs att den genom ett sådant förslag skall komplettera tidigare genomförda utredningar. Beredningen har följaktligen inte att söka besvara frågan om övervägande skäl talar för eller emot återinförande av vårjakt. I det följande kommer därför argumenteringen, som sammanfattats ovan och som mera ingående redovisats i kap. 1, att bli föremål för överväganden och kommentarer endast i den utsträckning som den påverkar bedömningen av hur en vårjakt bör utformas om den tillåts.

I frågan om huruvida vårjakt bör tillåtas eller inte har klart motsatta ståndpunkter intagits och skilda värderingar gjorts. Däremot kan det sägas råda enighet om att i det fall jakten tillåts endast en förhållandevis begränsad jakt bör komma i fråga. Denna begränsning bör avse såväl jakttiden som kretsen av jaktberättigade. Svenska jägareförbundet har som redovisats i avsnitt 1.5.3 lagt fram ett för förbundet och Svenska ostkustfiskarens centralförbund gemensamt förslag rörande formerna för vårjakt. Beredningen har ansett det lämpligt att i sina överväganden utgå från detta förslag.

Förslaget innebär en i olika hänscenden begränsad vårjakt efter hantvågel av vigg, ejder och storskrake. Med hänsyn till de uppgifter som lämnats i kap. 2 om tillgången på sjöfågel av de nämnda arterna synes en jakt i föreslagen omfattning inte innebära några risker för dessa arters bestånd. I de följande avsnitten diskuteras därför endast i vad mån det i övrigt från naturvårdssynpunkt, eller med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden, är påkallat med begränsningar i förhållande till vad som föreslagits beträffande personkretsen, jaktområden, jaktobjekt eller jakttid. I samband därmed behandlas frågan om sådana hänsyn föranleder andra detaljlösningar än de föreslagna eller föreskrifter utöver de som angivits i förslaget.

Beredningen utgår vidare ifrån att en eventuell vårjakt efter sjöfågel i första hand kommer att bedrivas i form av försöksverksamhet. Denna bör omfatta fem år och begränsas till de kust- och skärgårdsområden där förutsättningarna för jakten är störst och till följd härav intresset hos befolkningen starkast uttalat. Av tradition, vilken har sin grund i de geografiska och klimatiska förhållandena, är intresset för vårjakt efter sjöfågel störst längs ostkusten från och med Blekinge till och med Uppsala län. Detta har även tagit sig uttryck i att särskilda sjöjaktvårdsföreningar bildats inom detta kustavsnitt. Det är således naturligt att de landsdelar som bör komma i fråga för jakt under en försöksperiod är kust- och skärgårdsområdena inom Blekinge, Kalmar, Östergötlands, Södermanlands, Stockholms och Uppsala län.

Den myndighet som får i uppdrag att administrera en eventuell vårjakt efter sjöfågel kommer, särskilt när det gäller tillståndsprövningen,

att ha ett starkt uttalat behov av ingående information om rådande lokala förhållanden. Det är dessutom angeläget att myndighetens information om jakten på ett smidigt sätt kan föras ut till jägarna. Vad nu sagts visar på behovet av att tillståndsmyndigheten får tillgång till ett lokalt förankrat rådgivande organ som samtidigt kan fungera som kanal för den information myndigheten vill sprida. Intresset av att det nämnda behovet tillgodoses är enligt beredningens mening så starkt att det som en förutsättning för att vårjakt skall tillåtas inom ett skärgårdsområde bör krävas att det finns en för området representativ lokal jaktvårdssammanslutning i någon form. Som ytterligare skäl för detta krav kan anföras att en sådan organisation knappast kan undvaras om de för en välordnad jakt nödvändiga frivilliga utbildningsinsatserna och bevakningsuppgifterna skall kunna genomföras. Organisationen kan vidare på ett verksamt sätt bidra till en effektivare uppföljning av jakten.

Redan existerande frivilligt bildade jaktvårdssammanslutningar bör med fördel kunna utnyttjas för de nämnda uppgifterna. I Stockholms, Södermanlands, Östergötlands och norra Kalmar län finns sjöfågelråd och i övriga län liksom i södra Kalmar län finns sjöjaktvårdsföreningar eller jaktvårdskretsar. Det bör ankomma på tillståndsmyndigheten att pröva om dessa sammanslutningar kan sägas vara representativa för jaktutövarna inom de skärgårdsområden inom vilka vårjakt avses bedrivas.

Bevakningen bör, utöver den bevakning som får förutsättas ske genom tillståndshavarnas egen försorg, ske genom tillgängliga resurser hos i första hand kustbevakningen.

3.2 Personkretsen

Även förespråkarna för en återinförd vårjakt har framhållit att jakten bör förbehållas en begränsad krets personer. Den av beredningen redovisade uppfattningen att en vårjakt inte äventyrar ejderns, viggens och storskrakens bestånd förutsätter en sådan begränsning. Tillstånd till en eventuell vårjakt måste således förbehållas en förhållandevis liten krets jägare. Bedömningen rörande jaktens inverkan på arternas *fortbestånd* kan göras på relativt säkra grunder. Hur jakten i övrigt påverkar dessa fågelarters livsbetingelser bör bli föremål för undersökning under försöksperioden. Också denna ovisshet manar till restriktivitet när det gäller att bestämma vilken omfattning jakten skall ges.

Beredningen anser sig inte ha anledning att redovisa någon egen uppfattning om hur undantagsbestämmelsen i 1950 års fågelskyddskonvention skall tolkas. Som framgått av den redovisning som lämnats tidigare i detta betänkande har alltsedan konventionens tillkomst starkt delade meningar rått i denna fråga. Ett ställningstagande till vilka slutsatser som

för svenskt vidkommande bör dras av konventionens undantagsbestämmelse förutsätter därtill hänsynstagande till betydligt fler faktorer än beredningen inom ramen för sitt uppdrag har möjlighet att beakta. Det torde emellertid vara klart att också denna bestämmelse, liksom överhuvudtaget Sveriges internationella ansvar, kräver att jakten förbehålls en snävt avgränsad personkrets.

Enligt beredningens mening är det betydelsefullt att reglerna för personkretsen, förutom att de skall innebära en restriktiv gränsdragning mellan jaktberättigade och andra, utformas på sådant sätt att denna gränsdragning uppfattas som rättvis och rimlig. Det är vidare väsentligt att tillämpningen underlättas genom en så långt möjligt precis avgränsning av personkretsen.

En möjlig väg är att tillämpa samma regler som gäller jakt på allmänt vatten. Enligt dessa regler kommer för jakttillstånd i första hand (punkten A 1 i Kbr. 8 december 1967, se avsnitt 1.2) i fråga personer som är fast bosatta i skärgårds- och kusttrakterna och som dessutom för sin försörjning i väsentlig mån är beroende av de inkomstkällor som är typiska för dessa trakter. Som en avgörande förutsättning för tillstånd framförs att den som erhåller jakttillstånd hämtar ett väsentligt tillskott till sin försörjning från havet.

För detta alternativ — som förordats av Svenska jägareförbundet — talar att tillämpningen av reglerna för jakt på allmänt vatten är välkända av kustbefolkningen. Också för den tillståndsgivande myndigheten, länsstyrelsen, torde en fast praxis ha utvecklats vad gäller dessa reglers tillämpning. Denna regel för jakt på allmänt vatten präglas emellertid starkt av att jakten betraktas som ett inslag som kan tillmätas betydelse för de jaktberättigades försörjning. Oavsett vilken vikt man vill lägga vid att jakten kan ge ett tillskott till hushållet torde vårjaktens materiella värde numera — med hänsyn till de levnadsbetingelser som gäller för kust- och skärgårdsbefolkningen och till den utomordentligt begränsade jakt som vore tänkbar vid ett återinförande — vara av underordnad betydelse.

Den stora vikt som lagts vid vårjaktens återinförande torde snarare ha en i vidare mening social motivering. Som framgått av de framställningar som vid olika tidpunkter gjorts om återinförande av vårjakt betonas numera främst den möjlighet till omväxling och avkoppling som en vårjakt efter sjöfågel erbjuder skärgårdsbefolkningen.

Mot denna bakgrund skall man också se det faktum att de som intar en positiv hållning till vårjakten numera inte för fram den direkta ekonomiska betydelse jakten kan ha som huvudskäl för att den skulle vara förenlig med Pariskonventionens bestämmelser. I stället har betonats att vårjakten är av betydelse för skärgårdsbefolkningens vilja att bo kvar och därigenom upprätthålla en levande skärgård. I sammanhanget har bl. a. som en jämförelse nämnts att den s. k. SCA-undersökningen tyder

på att möjligheterna till jakt i betydande grad påverkar såväl val av arbete som bostadsort. Som ett ytterligare skäl har framförts att sjöfågeljakten i skärgården av skärgårdsbefolkningen tillmäts ett alldeles särskilt värde med hänsyn till bristen på annat villebråd än sjöfågel.

Söker man göra en avgränsning av personkretsen, så kan på goda grunder antas att jakten tillmäts ett alldeles särskilt värde av den fasta skärgårdsbefolkning som är verksam i de traditionella skärgårdsnäringsarna fiske och jordbruk. Den tidigare möjligheten att beskatta sjöfågeln på våren kan inom dessa yrkesgrupper förutsättas ha betraktats som ett självklart inslag i näringsutövningen. Det förhållandet att en jakt har starka traditioner kan, som påpekats av bl. a. tredje lagutskottet, naturligtvis inte försvara att en jaktform bibehålls om den är olämplig. Accepteras emellertid vårjakten bör som jaktberättigade i första hand komma i fråga de personer som har den starkaste anknytningen till kust- och skärgårdstrakterna och dessa trakters djurliv och naturförhållanden i övrigt. Ett sådant synsätt motiveras inte minst av det faktum att vårjakten kräver god jakterfarenhet och kunskap såväl om sjöfågelarterna som förhållandena i skärgården. Till den grupp som uppfyller dessa krav bör främst kunna räknas personer som är fast bosatta i skärgården, dvs. på öar utan fast landförbindelse, och som är yrkesverksamma inom fiske eller jordbruk. Med yrkesverksam bör i sammanhanget förstås den som får sin huvudsakliga försörjning från näringen i fråga.

Om avgränsningen skall uppfattas som rimlig och rättvis torde emellertid även andra fast bosatta skärgårdsbor än fiskare och personer sysselsatta i jordbruket böra komma ifråga för tillstånd till vårjakt. För ett sådant tillstånd bör, med samma principiella synsätt som det ovan redovisade, en förutsättning vara en stark anknytning till skärgården och en god kännedom om dess naturförhållanden. Tillståndsgivningen bör styras av principen att endast sådana personer som, i ungefär samma utsträckning som de inom fiske- och jordbruksnäringen yrkesverksamma, uppfyller de angivna kriterierna skall komma i fråga för jakt.

En första förutsättning bör följaktligen vara att vederbörande är fast bosatt i skärgården och får sin huvudsakliga försörjning genom sysselsättning i en till skärgården lokaliserad verksamhet. Arten av sysselsättning bör vara avgörande för om ytterligare krav bör uppställas. Är det fråga om en annan areell näring än jordbruk eller fiske, exempelvis trädgårdsodling, eller kan yrkesutövningen sägas vara för skärgården typisk och präglad av de särskilda förhållanden som råder där — som exempel kan nämnas yrkesmässig båt fart för transporter eller för bevakning till sjöss — bör yrkesverksamheten tillsammans med kravet på fast bosättning utgöra tillräcklig kvalificeringsgrund för tillstånd.

För övriga yrkeskategorier som kan komma i fråga, där yrkesverksamheten inte kan sägas ge en god kännedom om skärgårdens djurliv och naturförhållanden i övrigt, bör krävas att de på annat sätt skaffat

sig en sådan kännedom. Dessa kunskaper kan bl. a. ha förvärvats genom en längre tids fast bosättning i skärgården eller tidigare verksamhet där i fiske eller jordbruk.

Undantagsvis kan det vara rimligt att kravet på yrkesverksamhet efterges. Det gäller närmast personer, t. ex. pensionärer, som har en lång verksamhet som yrkesfiskare eller skärgårdsjordbrukare bakom sig och som med hänsyn härtill bör kunna medges rätt till jakt.

Även om huvudregeln bör vara ett krav på fast bosättning på ö utan fast landförbindelse är förhållandena i vissa fall sådana att denna avgränsning kan framstå som omotiverad och orättvis. För det första kan förhållandena på en ö med broförbindelse och en ö utan sådan förbindelse vara så likartade att någon åtskillnad inte bör göras mellan de på öarna boende. Dessutom kan villkoren för de yrkesutövande fiskarna på kustlandet förete sådana likheter med de villkor varunder fiskarebefolkningen på öarna lever, att det inte skulle uppfattas som rimligt om kustfiskaren utestängdes från vårjakt. En begränsning bör emellertid göras till de fiskare som får sin huvudsakliga försörjning från fiske i skärgården. Den av beredningen föreslagna huvudregeln bör fördes med de undantag som föranleds av vad nu sagts.

Den av beredningen föreslagna personkretsen innebär i förhållande till den av jägareförbundet föreslagna en å ena sidan något vidgad krets när det gäller skärgårdsbefolkningen men å andra sidan en snävare krets när det gäller de på kustlandet bosatta.

Den föreslagna avgränsningen av personkretsen förutsätter att den myndighet som skall pröva tillståndsfrågorna kan tillföras närmare uppgifter om sökandens person och de lokala förhållanden som råder inom sökandens hemort. I första hand ankommer det givetvis på sökanden att i samband med sin begäran om tillstånd tillhandahålla myndigheten de uppgifter som behövs för prövningen. Som beredningen konstaterat redan i föregående avsnitt bör emellertid bedömningsunderlaget kompletteras med yttrande från en lokal jaktorganisation.

Beredningen vill slutligen framhålla att det ligger i sakens natur att även om reglerna för avgränsning av den föreslagna personkretsen utformas med den tidigare nämnda ambitionen att uppnå en precis gränsdragning, kommer tillståndsmyndigheten att tvingas ta ställning till en rad tveksamma fall i vilka ytterst en skönsmässig bedömning måste göras. För att syftet med reglerna, nämligen att förbehålla jakten en förhållandevis snäv krets personer, skall uppnås är det nödvändigt att denna bedömning präglas av restriktivitet.

3.3 Jaktområden

Beredningen har när det gäller frågan om lämplig modell för jaktområden granskat och övervägt tre olika alternativ.

Alternativ A utgörs av jägareförbundets förslag som innebär att jaktområden fastställs av den myndighet som får i uppdrag att meddela tillstånd till vårjakt. Områdena anges som de platser — holmar, skär eller båtlinjer — på vilka jakten skall bedrivas. Till grund för myndighetens beslut skall ligga tillståndssökandens uppgifter i ansökan om den eller de platser från vilka han avser att jaga.

Alternativ B innebär att ett antal särskilda jaktområden läggs ut inom varje län och att vårjakten endast får bedrivas inom dessa områden. Den vårjakt som utövas i den åländska skärgården kan sägas ske enligt en liknande modell. Jakten där bedrivs endast inom vissa områden till följd av att stora fredningsområden för sjöfågeln avsätts på frivillig väg. I sammanhanget kan också erinras om den zonindelning, som redan nu förekommer i Blekinge när det gäller tillstånd till jakt efter sjöfågel på allmänt vatten.

Alternativ C går ut på att vårjakt efter sjöfågel endast får bedrivas inom jaktvårdsområden (jfr 10 § jaktlagen). En förutsättning för tillstånd till vårjakt skulle alltså vara att jaktvårdsområden i erforderlig omfattning bildas inom de för vårjakt aktuella delarna av skärgården.

De olika alternativen har såväl fördelar som nackdelar. Fördelarna med alternativ A synes vara följande. Sökanden får möjlighet att jaga på marker som han känner väl. Därigenom minskas risken för störningar på annan fauna. Systemet kräver inte så stora förberedelsearbeten som övriga alternativ utan kan träda i funktion i full utsträckning redan vid försöksperiodens början. De administrativa kostnaderna blir inte så höga som för övriga alternativ. Jaktutövarna kommer säkert att betrakta möjligheten att påverka valet av jaktplats som en fördel.

Alternativet kan bedömas förenat med följande nackdelar. De visserligen begränsade störningar som jakten ger upphov till kommer, eftersom jakten blir utspridd, att uppträda inom många områden. Jakten ger troligen inte upphov till koncentrerade sjöfågelvårdsåtgärder av den art som skulle kunna bli aktuella enligt alternativ B eller C. Det förhållandet att jakten blir så utspridd kan förmodas försvåra övervakningen. Övervakningen av jakten kan också komma att orsaka större kostnader jämfört med en jakt enligt något av de andra alternativen. Dessutom blir uppföljningen av jaktens effekter på sjöfågeln mycket svår att genomföra.

Ett närmare studium av alternativ B visar på bl. a. följande fördelar. Jakten blir koncentrerad till vissa områden vilket medför att sjöfågeln utanför dessa områden förblir fredad. Vårdåtgärderna för sjöfågeln skulle i detta alternativ troligen kunna bättre samordnas och därmed bli effektivare än om jakten bedrivs enligt alternativ A. Övervakningen och uppföljningen av jaktens och vårdåtgärdernas effekter blir lättare att genomföra.

Bl. a. följande nackdelar är förbundna med alternativ B. Bildandet av särskilda jaktområden kräver ett betydande och tidsödande arbete av såväl de ideella organisationerna som av statliga organ. De administrativa kostnaderna blir stora i inledningsskedet. Många jägare får, i varje fall under försöksperiodens inledningsskede, jaga på för dem obekanta marker. Detta ökar risken för felnavigering och överträdelse av områdesgränser. Dessutom kan det uppstå stark konkurrens om de bästa jaktplatserna.

Vad slutligen alternativ C beträffar kan konstateras att det föreligger ett visst behov av jaktvårdsområdesbildning i skärgården. Jaktvårdsområden är sällsynta där och det finns anledning att skapa ett bättre samarbete i faunavårdsfrågor. I varje fall i inner- och mellanskärgården finns flera andra djurarter än sjöfågeln, vars förvaltning skulle må väl av ett mera enhetligt synsätt över större områden. Behovet av jaktvårdsområden är emellertid inte lika stort i skärgården, framför allt inte i de yttre skärgårdsområdena, som på fastlandet. Det är inte heller säkert att bildandet av jaktvårdsområden skulle vara en så fullkomlig lösning när det gäller sjöfågelvården att det vore motiverat att kräva dylika områden för att vårjakt skulle få bedrivas. Dessutom är det ofta mycket tidsödande och kostnadskrävande att bilda jaktvårdsområden.

Enligt beredningens mening talar övervägande skäl för att jaktområden bestäms enligt ettdera av alternativen A eller B. Vid valet dem emellan får vägas mot varandra de klara fördelar alternativ A medför genom att jakten får bedrivas inom för jägaren välkända områden och de fördelar som kan vinnas genom den effektivare fredning, sjöfågelvård, övervakning och uppföljning som alternativ B kan medföra. Även det förhållandet att det senare alternativet är betydligt mera arbets- och kostnadskrävande än det förra måste därvid beaktas.

Vad gäller fredningen av annat djurliv under jakten talar flera omständigheter för att ett tillräckligt skydd kan uppnås även om jaktområdena bestäms enligt alternativ A. För det första innebär, som påpekats ovan, även jaktområden enligt detta alternativ vissa fördelar när det gäller att undvika störningar. Av största betydelse är dock att det inom skärgårdsområdena redan finns eller planeras särskilda med stöd av naturvårdslagstiftningen avsatta områden i form av naturreservat och fågelskyddsområden. Det bör i sammanhanget påpekas att sådana områden endast i mycket begränsad omfattning finns i den åländska skärgården. Vidare bör de lokala jaktorganisationerna kunna medverka till att från störningssynpunkt olämpliga jaktområden undviks.

Med hänsyn till att kvarstående nackdelar med jaktområden enligt alternativ A åtminstone delvis bör kunna minskas genom en noggrann registrering av områdena och att dessa nackdelar i varje fall uppvägs

av de fördelar alternativet innebär från jaktutövningssynpunkt, anser beredningen att alternativ A bör väljas framför alternativ B.

För att jaktområden i den angivna formen skall godtas bör emellertid vissa krav uppfyllas. För det första måste sökanden åläggas att ange exakt på vilken eller vilka platser jakten avses bedrivas under försöksperioden. Alternativa platser kan därvid bli aktuella med hänsyn till de skiftande väderleksbetingelserna. Avses jakten äga rum från båtlinjer, vilket får ses som ett undantag, måste läget för det planerade båtlinjeskyttet anges noga. Ett generellt villkor för tillstånd bör vara att ansökan granskats av en lokal jaktorganisation som därvid fungerar som rådgivare till den myndighet som har att avgöra tillståndsfrågan. Skulle myndigheten finna att ansökta jaktområden eller lägen för båtlinjer är olämpliga med hänsyn till störningar på annat djurliv skall ansökningen avslås, om inte en tillräcklig fredning kan uppnås genom en justering av valda platser.

Om myndigheten finner det påkallat bör även andra intresseorganisationer vid sidan av det organ som företräder jägarna beredas tillfälle att yttra sig i anledning av ingivna ansökningar. Myndigheten skall kunna avslå ansökningen om ett bifall bedöms kunna leda till mera påtagliga negativa konsekvenser för faunan eller kan förväntas orsaka speciella konflikter med övrigt friluftsliv. Även särskilda motiv framförda av övervakningsorganisationen — polis eller kustbevakning — kan utgöra grund för avslag.

3.4 Fågelarter och kön samt övriga begränsningar

Beredningen förutsätter att jakten endast skall omfatta hanfågel, vilket är i enlighet med ingivna förslag och tidigare tradition i vårjaktområdet i Finland och på Åland.

Utgångspunkten vid val av arter för en vårjakt bör vara följande:

1. Stammarna av tillåtna arter skall vara stora och ej visa tecken på nedgång. Den ökade avskjutning som blir följden av en återinförd vårjakt får ej bli av sådan storlek att den äventyrar beståndens fortsatta höga täthet (ett delvis annorlunda synsätt kan tillämpas för ejder med hänvisning till parasitsituationen).

2. Jakten skall omfatta arter som häckar i jaktområdet och i huvudsak riktas mot fåglar som hör till det lokalt häckande beståndet.

3. Ett överskott av hanar skall förekomma i bestånden eller skall uttaget av hanar vid vårjakt vara så litet i förhållande till populationens storlek och övrig beskattning att ett hanunderskott ej behöver befaras.

4. Tillåtna arter måste vara så lätt identifierbara att riskerna för att andra arter eller honor av tillåtna arter fälls blir försumbara.

Ejdern är som framhållits i kap. 2 den särklassigt dominerande and-

arten i skärgårdarna och den som helt kommer att överväga i jaktbytet. Valet av tidpunkt för jakt (3.5) bestäms i hög grad av ejderns ankomst och detta val påverkar i viss mån vilka övriga arter som kan bli aktuella.

Beredningen konstaterar att ejder, storskrake och vigg är de enda arter som bör tas upp till diskussion för vårjakt.

Beträffande *ejdern* uppfylls kriterierna om beståndets storlek och utveckling (1) samt kravet att inga andra arter riskerar att skjutas av misstag (4). Hanöverskott föreligger visserligen ej, men avskjutningen kan förutsägas bli relativt ringa i förhållande till den totala avskjutningen av arten och knappast kunna förorsaka något hanunderskott (3). I Blekinge och Kalmarsund kommer jakten att i stor utsträckning gälla bestånd från andra delar av Östersjön (2), där dock i stora områden vårjakt skulle komma att bedrivas om den återinförs i Sverige.

Storskraken uppfyller samtliga angivna förutsättningar.

Viggen uppfyller kravet om beståndets storlek och utveckling (1) och om överskott av hanar (3). Kravet om fåglarnas lokaltillhörighet (2) kan ej anses uppfyllt vid tidig vårjakt, men väl vid sen. Vid jakt på vigg måste kravet att andra arter ej skall utsättas för jakt (4) anses vara svårt att uppfylla, framför allt vid en sen vårjakt, men i betydande grad även om jakten läggs tidigt.

Beredningen konstaterar att *ejdern* och *storskraken* är de enda arter som helt uppfyller uppställda krav. När det gäller *viggen* talar bristande lokaltillhörighet och identifieringssvårigheter mot att jakten även skall omfatta denna art. Ett begränsat antal fåglar av andra arter — när det gäller berganden endast en mindre del av skärgårdsbeståndet — utsätts dock för förväxlingsrisk vid tidig vårjakt. Denna risk kan dessutom begränsas om man bara tillåter jakt från skåre med vettar, eftersom främst individer av samma art som lockfåglarna faller för dessa. Av stor betydelse i sammanhanget är vidare de kvalifikationskrav som föreslås gälla beträffande de personer som skall komma i fråga för tillstånd till vårjakt. Mot bakgrund av beredningens uppfattning att ett återinförande av vårjakt efter sjöfågel endast kan grundas på i vid mening sociala skäl bör urvalet av arter vara sådant, att alla jaktberättigade i områden där vårjakt av tradition bedrivits får tillfälle till jakt. De omständigheter som talar mot jakt efter vigg bör bedömas under hänsynstagande till detta krav. Utesluts *viggen* kommer möjlighet till jakt att saknas i vissa delar av inner- och mellanskärgården. På grund härav bör jakten, med den begränsningen att annan jaktform än jakt från skåre med vettar inte skall få förekomma, även omfatta hanfågel av vigg.

Fällda fåglar skall tas till vara för att användas i hushåll och skall inte få säljas.

3.5 Jakttid

Jägareförbundet har föreslagit en rörlig jakttid omfattande fem dagar. Jakttidens längd bör bestämmas efter en sammanvägning av å ena sidan det starka kravet på en begränsning av jakten och å andra sidan intresset av en rimlig möjlighet att, trots bl. a. osäkra väderleksbetingelser, kunna utnyttja åtminstone en del av årets jakttid. Enligt beredningens mening tillgodoser en jakttid om längst fem dagar de nämnda intressena.

I de under senare år ingivna framställningarna om återinförande av vårjakt har föreslagits att jakten skulle förläggas så tidigt som möjligt, dvs. snarast efter islossningen och innan de aktuella arterna startat sin äggläggning. Beredningen har även diskuterat en jakttid förlagd till början av maj, när honorna av såväl ejdern som storskraken värpt färdigt och ruvar och hanarnas del i årets fortplantning är över.

En tidig jakt på hanfågel av ejder och storskrake skulle de flesta år infalla i mitten av april, dvs. innan flertalet kustfågelarter återvänt till skärgården eller uppsökt sina häckningsområden. Störningarna på den övriga faunan skulle därigenom begränsas. Störningsrisken kvarstår emellertid beträffande bl. a. havsörn och grågås. Beskattningen av ejder och storskrake kommer att avse hanar som i stor utsträckning tillhör den lokala skärgårdens bestånd och som redan etablerat par. När hanen fällt blir honan utan partner och häckning kommer ej till stånd såvida inte omparning sker. På basis av nuvarande kunskaper kan antas att sen parbildning leder till att ingen häckning kommer till stånd eller till starkt försenad häckning. Honor från splittrade par kommer således att i mycket ringa grad bidra till förnyringen. I områden där sträckskytte blir aktuellt kommer beskattningen så gott som uteslutande att avse ejdrar på nordsträck och endast i mindre grad det lokala beståndets fåglar.

En sen vårjakt bör förläggas efter det att hanarna fullgjort sin del av årets fortplantning. För att häckningar ej skall spolieras och honorna störas så litet som möjligt bör jakten starta först sedan majoriteten av ejder och storskrakpar avslutat äggläggningen. Vidare bör jakten vara avslutad innan kläckningen kommer igång på allvar. Tidsmässigt skulle en sen vårjakt i Stockholms skärgård infalla 5—25 maj något beroende på vårens ankomst och något tidigare längre söderut. Den period som står till förfogande vid ovan angivna förutsättningar är mycket kort — 5—10 dagar. Storskraken förefaller uppvisa större individuell variation i valet av häckningstid och jakten kan i viss omfattning drabba par som håller på med värpning. Störningarna av jakt på de redan ruvande vattenfåglarna synes av åländska erfarenheter att döma vara begränsade, medan störningar på sent häckande arter som svärta, småskrake och tärnor kan antas bli större genom att de till betydande del uppehåller

sig på eller invid blivande häckningsöar. Nordsträcket av ejder och storskrake har i stor utsträckning passerat Östersjöns kuster vid den aktuella tidpunkten, varför förutsättningarna för jakt på dessa arter är små.

Beredningen konstaterar att det inte föreligger avgörande biologiska skäl att välja den ena eller andra av här diskuterade tidpunkter. Vid sådant förhållande får den omständigheten att en sen jakt skulle vara något mer fördelaktig från biologiska synpunkter — när det gäller ejder och storskrake — vägas mot de skäl i övrigt som talar för en tidig jakt.

Vid bedömningen måste också kustbevakningens möjligheter att övervaka jakten beaktas. Till beredningen har generaltullstyrelsen uppgett att möjligheterna att utöva en kontroll över en jakt förlagd till tiden omedelbart efter islossningen är mycket begränsade. Beträffande en sen jakt har man anfört att övervakningen blir effektivare. Vid denna tidpunkt har nämligen båtar, som varit intagna på varv för vinteröversyn eller eljest varit upplagda på land hunnit sjösättas.

För en tidig vårjakt talar skärgårdsbefolkningens starkt uttalade önskemål i denna riktning. Särskilt gäller detta om jakten motiveras med det behov av omväxling och avkoppling som framförts av företrädarna för vårjakt. I den mån en tradition finns kvar för vårjakten efter sjöfågel bygger denna också på en tidig jakt.

Ett ytterligare skäl för en tidig jakt är att denna kan förutsättas vara betydligt mindre störande för annat friluftsliv. En sen vårjakt kommer att infalla under den tid då det båtburna fritidsfolket börjar uppträda i skärgården.

Enligt beredningens mening bör de senast redovisade skälen, i en situation då de biologiska skälen att välja alternativ inte är av avgörande art, tillmätas sådan betydelse att valet bör falla på den tidiga jakten.

Med hänsyn till de av kustbevakningen framförda skälen mot en tidig jakt vill emellertid beredningen betona det ansvar för genomförandet av jakten som faller på de lokala jaktorganisationerna.

Jakttiden bör förläggas till en tidpunkt i nära anslutning till islossningen. En sådan förläggning kan innebära skilda jakttider inom landet. Om möjligt bör beslutet om jakttidens förläggning grundas på observationer av de första sträckrörelserna hos ejdern. Beslutet bör föregås av ett samråd med de organ som representerar de jaktberättigade.

3.6 Jaktform

Enligt beredningens uppfattning bör den tillåtna jaktformen vara jakt från skåre med vettar. Om de lokala förhållandena inte tillåter jakt från skåre bör i första hand undersökas om jakten kan bedrivas i den formen att jakten visserligen sker från båt men med användande av vettar. Med hänsyn till den större risken för skadeskjutning som är

förknippad med sträckskytte från båtlinje bör tillstånd till sådan jakt ges med mycket stor restriktivitet och endast i de fall då de lokala naturförhållandena omöjliggör de här nämnda jaktformerna. När det gäller vigg skall som tidigare anförts den enda tillåtna jaktformen vara jakt från skäre med vettar.

3.7 Tillstånd

Tillståndsmyndighet bör vara länsstyrelsen i respektive län. Till grund för myndighetens prövning skall ligga en skriftlig ansökan i vilken anges de omständigheter som kan berättiga sökanden till vårjakt och en noggrann beskrivning av den eller de platser på vilka jakten skall bedrivas. De sistnämnda uppgifterna bör redan i ansökningen anges på sjökort som kan ligga till grund för en sammanställning på sjökort för hela länet. Avses jakten ske på allmänt vatten måste särskild ansökan om detta inges eller också måste tillstånd företes, som visar att sökanden redan har rätt att bedriva sådan jakt.

Som framgått tidigare skall tillståndsmyndigheten inhämta lokal jaktorganisations yttrande över ansökningen innan denna tas upp till avgörande. Beviljas tillstånd skall detta vara personligt och innehålla en noggrann angivelse av var vårjakten efter sjöfågel i det enskilda fallet får bedrivas. Som villkor för tillståndet bör gälla att jaktresultatet rapporteras till tillståndsmyndigheten. Vidare bör anges dels vilka sjöfågelarter som omfattas av tillståndet, dels att jakt får ske endast de dagar länsstyrelsen bestämmer. Tillståndet bör även innehålla en erinran om försäljningsförbudet, skyldigheten att ta till vara jaktbytet för användning i hushåll och tvånget att erlagga jaktvårdsavgift samt om myndighetens rätt att när som helst dra in tillståndet. Tillståndet bör kunna avse hela försöksperioden. Tillståndet skall av den jaktberättigade medföras under jakten.

3.8 Uppföljning — försökstid

Uppföljning av verksamheten bör ske såväl på det administrativa som det biologiska planet. Den administrativa delen bör omfatta insamling av uppgifter om antal ansökningar, utfärdade tillstånd, antal skjutna sjöfåglar etc. Redovisning kan ske genom länsstyrelsernas försorg. Materialet kan sammanställas av naturvårdsverket på det sätt som för närvarande sker när det gäller försöksverksamheten med samordnad älgjakt. Statens naturvårdsverk bör även inhämta erfarenheter från kustbevakningen.

Uppföljning av den biologiska delen är mycket svår. För att den skall kunna ge tillförlitliga resultat finns behov av inventeringar av berörda sjöfågelstammar under tiden före en vårjachts återinförande

och ingående erfarenheter av fåglarnas biotopval, kläckningstid, produktion etc. Sådant underlag och sådana kunskaper finns i viss utsträckning, men vårjaksfrågan aktualiserar också en del frågeställningar som tidigare ej varit föremål för egentliga undersökningar. Uppföljningsarbete för att dokumentera faunans utveckling och forskning för att ge svar på nämnda frågeställningar kräver ett betydande arbete, genomfört av en kvalificerad sjöfågelforskare, såväl inom som utom de aktuella jaktområdena. Behovet av biologisk uppföljning och forskning redovisas av fil. lic. Åke Andersson i särskild PM (bilaga 1).

Kostnaderna för en sådan verksamhet kan bli betydande om uppföljningen skall göras på sådant sätt att den leder till någon nytta. Med hänsyn till storleken hos de övriga faktorer, som påverkar sjöfågelsammarna — klimat, sjukdomar, miljöföroreningar inklusive oljeutsläpp — är det dock tveksamt om uppföljningen ändå kan ge några entydiga resultat när det gäller sjöfågelsammarnas antalsutveckling. Svårigheten att fastställa en vårjaks inverkan på fåglarnas antalsutveckling, särskilt genom mera översiktliga undersökningar, får emellertid inte hindra de studier och undersökningar under försökstiden som behövs för att försöksverksamheten skall kunna ge underlag för ställningstaganden rörande fortsatt jakt och villkoren för jakten. Det är följaktligen angeläget att områdesvisa inventeringar genomförs som underlag för bedömningar av jaktens inverkan på fågelantalet och på fåglarnas val av uppehållsplatser. Vidare bör i möjlig utsträckning bl. a. könsfördelningen, könens olika vanor, parbildningen och parningen göras till föremål för undersökningar under försöksperioden. I den mån nämnda undersökningar inte påbörjas före försökstiden bör i varje fall före denna tid ett forskningsprogram finnas utarbetat.

Försökstiden bör vara fem år. Kortare försökstid torde inte kunna ge erforderliga möjligheter att utvärdera erfarenheterna av försöken.

3.9 Kostnader för administration m. m.

Naturvårdsverket har i en särskild PM (bilaga 2) redovisat en uppskattning av kostnaderna för den verksamhet som föranleds av en vårjakt efter sjöfågel.

Naturvårdsverket beräknar de sammanlagda kostnaderna för administration och uppföljning under första försöksåret till minst 400 000 kr. För hela försöksperioden beräknar verket kostnaderna till minst 1 000 000 kr. Därtill läggs kustbevakningens ökade kostnader för bevakning, vilket enligt verket medför att beloppen stiger till minst 600 000 kr. respektive minst 2 000 000 kr. Verket påpekar också att arbetsbelastningen vid länsstyrelsernas naturvårdsenheter är sådan att ett genomförande av vårjakt kan leda till att andra arbetsuppgifter måste åsidosättas.

Enligt beredningens mening bör en finansiering genom såväl jaktvårdsfondsmedel som stämpelavgifter och medel över statsbudgeten övervägas. Avvägningen mellan dessa finansieringskällor bör göras vid tidpunkten för ett eventuellt beslut om vårjakt under hänsynstagande till det då rådande budgetläget och medelstillgången i jaktvårdsfonden.

PM

ang. behov av forskning för att belysa effekterna på sjöfågelstammarna av en återinförd vårjakt

Behov av forskning föreligger dels för att följa upp sjöfågelstammarnas antalsutveckling och förändringar i fåglarnas uppträdande vid återinförd vårjakt, dels för att inhämta kunskaper om vissa drag i sjöfåglarnas biologi som är av betydelse för en biologiskt acceptabel utformning av jakten.

A. Uppföljning av vårjaktens effekter på sjöfågelstammarna

Uppföljningen av vårjaktens effekter på sjöfågelstammarnas antalsutveckling är en mycket svår uppgift. Teoretiskt kan man tänka sig att vårjakten kan orsaka en populationsminskning genom ökad mortalitet samt att störningarna kan leda till att häckningsfrekvensen minskar, till en senareläggning av häckningen och till ökad skygghet hos kullarna vilket i samtliga fall skulle kunna påverka produktionen negativt och få återverkningar på beståndets storlek. I praktiken överskuggas emellertid med största sannolikhet dessa effekter av de andra faktorer som påverkar populationens storlek och dess produktion (näringstillgång, väderlek, utbyte med andra populationer, predation, parasiter, störningar och jakt i andra områden). De taxeringsmetoder som står till förfogande är behäftade med vissa felkällor. Att man genom översiktliga inventeringar omfattande stora skärgårdsområden skulle kunna belägga eventuella förändringar och kunna relatera dem till vårjakten måste således bedömas som nästan utsiktslöst.

Det är mera realistiskt att genom inventeringar jämföra antalsutvecklingen i skärgårdsområden med vårjakt och sådana där ingen vårjakt bedrivs. Därvid bör man helst ha tillgång till inventeringsmaterial från tiden före vårjaktens införande för att kunna utsträcka jämförelsen till att gälla tillståndet före och efter införande av jakten i fråga. De inventeringsmetoder som kan ifrågakomma torde närmast vara boinventeringar efter kläckningen (för ejder) och parinventeringar (av storskrake, vigg och övriga berörda fågelarter). Den ökade skygghet hos fåglarna som kan förväntas inom jaktområdena kan innebära att parinventeringen av ejder kommer att ge osäkra resultat och även influera på inventeringsresultatets tillförlitlighet beträffande övriga arter. De utslag man erhåller vid en sådan uppföljning torde åtminstone för ejderns del mer återspegla omfördelning av det häckande beståndet inom ett skärgårdsområde än verkliga förändringar av den totala numerären. Sådana resultat är emellertid av betydelse för ställningstaganden inom naturvården, när det gäller allmän markanvändning i skärgården och för utarbetandet av tillämpningsföreskrifter för en framtida vårjakt.

Liknande jämförande studier kan göras för att söka utröna huruvida

kullarnas uppehållsplatser, fåglarnas skygghet (såväl parens som kullarnas) och tidpunkten för häckningen påverkas av en vårjakt. Betydande metodologiska svårigheter föreligger vid flera av de nämnda tänkbara undersökningsmomenten.

Vad ovan sagts avser uteslutande de områden där jakten kommer att bedrivas i form av vettjakt från skåre dvs. oftast på de lokalt häckande bestånden. Effekterna på sjöfågeln av den sträckjakt som beskrivs under 3.6 synes vara närmast omöjliga att undersöka.

B. Fördjupade studier av sjöfåglarnas biologi

Diskussionen om återinförande av vårjakt har aktualiserat en rad frågor som kräver viss forskningsinsats för att kunna besvaras.

Frågan om hanöverskott, vilken får sägas ha stor betydelse för synen på en vårjakt, kräver en omfattande uppmärksamhet hos samtliga de tre för vårjakt diskuterade arterna. Därvid bör olikheten i könen ankomsttider till häckningsplatserna och könskvoten i olika områden undersökas, liksom förändringar i könskvoten under vårens och försöksperiodens gång. Önskvärt vore att sådana studier genomfördes samtidigt i hela Skandinavien eller åtminstone hela Östersjön. Synpunkter på den eventuella biologiska betydelsen av ett hanöverskott borde också sammanställas.

Kunskaperna om honans reaktion när hanen skjuts bort och hennes möjligheter till omparning är mycket begränsade. Experimentella studier genom avskjutning av hanar under olika faser av häckningens inledning kan här vara till stor hjälp. Tillgänglig teknik för fångst i syfte att märka fåglarna individuellt utgör dock en begränsning.

För att utreda om parbildningen varar mer än en säsong och fördelarna med ett sådant förhållande krävs ingående och långvariga undersökningar. Även där är möjligheterna till utveckling av fångst- och märkningsmetoder avgörande för framgången.

Vidare vore det önskvärt med en bearbetning och sammanställning av befintligt ringmärkningsmaterial som kan belysa olika mortalitetsfaktors inbördes roll och ligga till grund för en beräkning av vissa populationsdata.

Av relevans för ett ställningstagande till en vårjakt är också sjöfåglarnas halter av miljögifter under olika delar av året och deras lämplighet som föda. Undersökningar av detta slag pågår redan.

PM

ang. kostnader för administration m. m.

Naturvårdsverket har gjort följande uppskattning av kostnaderna för den verksamhet som föranleds av en vårjakt efter sjöfågel.

A. Kostnader för kontroll m. m. av jaktområden

Om jakten i enlighet med beredningens förslag skall få utövas från särskilda platser spridda i skärgården undgås kostnaderna för bildandet av jaktområden. Kontroll m. m. av de olika platserna kan dock beräknas komma att uppgå till i genomsnitt minst 10 000 kr. i varje län. De sammanlagda kostnaderna under försöksperioden blir då minst 60 000 kr.

B. Kostnader för utfärdande av tillstånd

Den krets som föreslagits bli berättigade till tillstånd att bedriva vårjakt har antagits omfatta ca 2 000 personer.

Varje tillstånd kan sägas kosta minst 40 kr., om man utgår från stämpelavgiftens storlek. Erfarenhetsmässigt torde detta dock vara alltför lågt beräknat. En jämförelse med de administrativa kostnaderna för den samordnade älgjakten tyder närmast på att varje tillstånd kostar minst 50 kr. — en siffra som säkert måste höjas ytterligare eftersom verksamheten beräknas ske inom flera län med ökade fasta kostnader som följd.

Om man emellertid utgår från beloppet 50 kr. per tillstånd skulle kostnaderna för utfärdande av tillstånd uppgå till sammanlagt minst 100 000 kr. för första försöksåret. Till detta kommer då kostnaderna för ansökningar som avslås. Dessa ansökningar kan beräknas vara minst lika många som de som föranleder tillstånd. Arbetet med ansökningar som resulterar i avslag är i allmänhet inte mindre omfattande än de som resulterar i ett tillstånd — snarare tvärtom. Det kan därför beräknas att också kostnaderna för avslagsansökningarna kan antas uppgå till minst 100 000 kr. under första försöksåret.

Under de följande fyra åren kan det bedömas inkomma ca 400 nya ansökningar per år. Kostnaden för att handlägga dessa ärenden (50 kr. per ärende) blir då minst 80 000 kr. under försöksperioden.

Den sammanlagda kostnaden för att utfärda tillstånd under försöksperioden (fem år) kan således beräknas uppgå till minst 280 000 kr.

C. Kostnader för information

Erfarenhetsmässigt blir sådana kostnader mycket större än vad man i allmänhet tror. Även här kan viss ledning erhållas från verksamheten med samordnad älgjakt, även om man måste vara medveten om att informationen här skall nå en mycket trängre krets — dock inte enbart jägarna utan även kustbevakningens folk, naturvårdsorganisationer m. fl.

Viss annonsering torde inte kunna undvikas — kungörelsen om jakttidens förläggning måste ju spridas — och därmed torde kostnaderna komma att uppgå till minst 10 000 kr. per län och år. (Som jämförelse kan nämnas att i ett län uppgår enbart informationskostnaderna för den samordnade älgjakten under första försöksåret till över 130 000 kr. Övriga län redovisar dock lägre kostnader.)

Sammanlagt kan informationskostnaderna beräknas till minst 300 000 kr. under försöksperioden.

D. Kostnaderna för uppföljning

Den administrativa uppföljningen, såväl vad avser naturvårdsverket som länsstyrelserna, kan bedömas kosta sammanlagt omkring 10 000 kr. per år, dvs. omkring 50 000 kr. under försöksperioden.

Den biologiska delen av uppföljningen måste bli avsevärt dyrare, om sådan uppföljning skall anses meningsfull. Kostnaden torde uppgå till minst 75 000 kr. per år, om en kvalificerad sjöfågelforskare skall anlitas, dvs. minst 375 000 kr. under försöksperioden.

E. Sammanfattning av kostnaderna

De här angivna sammanlagda kostnaderna för administration och uppföljning under *första* försöksåret kan således beräknas uppgå till minst 400 000 kr. (avrundat). För *hela försöksperioden* kan kostnaderna bedömas uppgå till minst 1 000 000 kr. (avrundat). Därtill kommer kustbevakningens ökade kostnader för bevakning, vilket medför att beloppen stiger till minst 600 000 kr. (avrundat) respektive minst 2 000 000 kr. (avrundat).

Av intresse vid bedömningen är också den prekära arbetssituationen som länsstyrelserna befinner sig i — särskilt naturvårdsenheterna som måste kopplas in på frågan om vårjakt. Denna medför säkerligen att andra kanske viktigare arbetsuppgifter måste åsidosättas om vårjakt skall genomföras.

F. Finansiering av kostnaderna

Frågan om finansiering av en eventuell vårjakt på sjöfågel har inte berörts i något tidigare sammanhang. Om stämpelavgifter skall utgå är oklart — så sker inte när det gäller försöksverksamheten med samordnad älgjakt. Även om stämpelavgifter uttas är det dock uppenbart att åtskilliga kostnader måste bestridas med medel från annat håll. Möjligt förutsätts det att jaktvårdsfonden skall utnyttjas. Dess läge är emellertid ansträngt, inte minst med hänsyn till att den indirekt har fått tillskjuta medel till försöksverksamheten med samordnad älgjakt, via älgskaderegleringsfonden.

Om jaktvårdsfonden skall utnyttjas måste hänsyn tas till detta vid fastställande av jaktvårdsavgiften.

Litteraturförteckning

1. Riksdagstryck, konventioner m. m.

Motion i Andra kammaren, nr 643 år 1965 av herr Hedin m. fl. angående jakten på sjöfågel vid Bottenviken och Östersjökusten

Tredje lagutskottets utlåtande nr 28 år 1965 i anledning av väckt motion angående jakten på sjöfågel vid Bottenviken och Östersjökusten

Motion 1975: 58 av herr Krönmark m. fl. angående senvinterjakt för yrkesfiskare och andra skärgårdsbor

Motion 1975: 1573 av herrar Nilsson i Trobro och Komstedt om förbudet mot sjöfågeljakt i Blekinge skärgård

Jordbruksutskottets betänkande 1975/76: 26 med anledning av motioner om vårjakt efter sjöfågel. m. m.

Konvention om fågelskydd. Paris den 18 oktober 1950 (Sveriges överenskommelser med främmande makter 1963 nr 39)

Konvention den 2 februari 1971 i Ramsar om våtmarker av internationell betydelse i synnerhet såsom livsmiljö för våtmarksfåglar (Sveriges överenskommelser med främmande makter 1975 nr 76)

Nordiska rådet. REKOMMENDATION nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

Council of Europe. Committee of Ministers; Resolution (73) 29 on the protection of coastal areas

Parliamentary Assembly of the Council of Europe; Recommendation 783 (1976) on the protection of birds and their habitats in Europe

Proceedings of the European Ministerial Conference on the environment. Brussels, 23—24 march 1976

Jägnert, C.—Lundahl, B., Jakt, fiske och andra fritidsaktiviteter bland skogsarbetare vid SCA. Trebetygsuppsats 1973 i psykologi. Socialhögskolan i Göteborg

2. Använda källor

Alerstam, T., Bauer, C-A & Roos, G. 1974. Fält- och radarstudier av Östersjöejdrarnas *Somateria mollissima* vårsträck — *Vår Fågelvärld* 33: 15—27

Alerstam, T., Bauer, C-A & Roos, G. 1974. Spring migration of Eiders *Somateria mollissima* in Southern Scandinavia — *Ibis* 116: 194—210

Almkvist, B., Andersson, A., Jögi, A., Pirkola, M. K., Soikkeli, M & Virtanen, J. 1974. The number of adult eiders in the Baltic Sea — *Wildfowl* 25: 89—94

Andersson, A., Lindgren, P-O & Staav, R. I tryck. Linjetaxering av sjöfåglar under häckningstid i Stockholms skärgård 1937—38 och 1973—74. *Vår Fågelvärld*

Andersson, Å. & Röttorp, H. 1976. Kustfågelfaunan i Bullerö skärgård 1970 och 1974. Stencilrad PM 1976-11-17

Andersson, Å. 1977. Sjöfåglarna och båtfolket. — *Stiftelsen Stockholms skärgård. Årsskrift* 1977: 14—23

Aschcroft, R. E. 1976. A Function of the pairbond in the Common Eider. — *Wildfowl* 27: 101—106

Bauer, K. M. & Glutz von Blotzheim, U. N. 1969. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Bd 3. Frankfurt am Main

Bezzel, E. 1965. Balz und Paarbildung von Gänse- und Zwergsäger (*Mergus merganser* und *M. albellus*) im Winterquartier nach Beobachtungen aus Südbayern. — *Vogelwelt* 86: 112—122

Blomberg, K. & Kjellberg, L. 1972. Fågelinventering inom Stora Nassa skärgård. — *Länsstyrelsen i Stockholms län, Planeringsavdelningen* 1972: 6

- Gerell, R. 1976. Fågellivet i mellersta Blekinges skärgård förr och nu. — Blekinge Natur 1975: 125—140
- Gerell, R. 1974. Sjöfågeln's produktion i mellersta Blekinges skärgård. — Stencilerad rapport 1974-10-10
- Grenquist, P. 1965. Changes in abundance of some duck and sea bird populations off the coast of Finland 1949—1963. — Riistatieteellisiä Julkaisuja 27: 1—114.
- Gorman, M. L. 1974. The endocrine basis of pair-formation behaviour in the male eider *Somateria mollissima*. — Ibis 116: 451—465
- Hildén, O. 1964. Ecology of duck populations in the island group of Valassaaret, Gulf of Bothnia. — Annales Zoologici 1: 153—277
- Hildén, O. 1966. Changes in the bird fauna of Valassaaret, Gulf of Bothnia during recent decades. — Ann. Zool. Fenn. 3: 245—269
- Joensen, A. H. 1972. Studies on oil pollution and seabirds in Denmark 1968—1971. — Danish Review of Game Biology. Vol. 6, No 9.32 s.
- Joensen, A. H. 1974. Waterfowl Populations in Denmark 1965—1973. — Danish Review of Game Biology. Vol. 9, No 1, 206 s.
- Johnsgard, P. A. 1975. Waterfowl of North America. Bloomington & London. 575 s.
- Larsson, B. 1973. Sjöfågelinventering i Oxelösunds skärgård — Länsstyrelsen i Södermanlands län informerar. Planeringsavdelningen, Naturvårdsenheten. Nr 4
- Ljungberg, B. 1972. Sjöfågelinventering i Trutbådområdet. — Länsstyrelsen i Södermanlands län informerar. Planeringsavdelningen. Naturvårdsenheten. Nr 4
- Lundin, B. 1973. En fågelinventering vid Finnalafjärd. — Stencil
- Milne, H. 1976. Body Weights and carcass composition of the Common Eider. — Wildfowl 27: 115—122
- Nilsson, L. 1975. Midwinter distribution and numbers of Swedish Anatidae. — Ornithologia Scandinavica 6: 83—107
- Ogilvie, M. A. 1975. Ducks of Britain and Europe. Berkhamsted. 206 s.
- Persson, L., Borg, K. & Fält, H. 1974. On the occurrence of endoparasites in Eider ducks in Sweden. — Viltrevy, Vol. 9, No 1: 1—24
- Persson, L. 1974. Endoparasitism causing heavy mortality in Eider ducks in Sweden. — Proc. XIth Intern. Congr. Game Biologists 255—258. Stockholm
- Regnell, S. 1967. Faunan i de nordsmåländska skärgårdsreservaten. — Sveriges Natur. Årsbok 58: 155—181
- Risberg, L., Aspenberg, P. & Ericsson, L. 1976. Häckfågelfaunan längs Gästrikuskusten — förändringar under de senaste årtiondena. — Vår Fågelvärld 35: 195—212
- Röttorp, H. 1972. Fågelinventering. Hartsö skärgård. Stencil. Statens naturvårdsverk
- Spurr, E. B. & Milne, H. 1976. Factors affecting laying date in the Common Eider. — Wildfowl 27: 107—110
- Spurr, E. & Milne, H. 1976. Adaptive significance of Autumn pair formation in the Common Eider *Somateria mollissima* (L.). — Ornithologia Scandinavica 7: 85—89
- Tenevrou, R. 1966. Veränderungen in der Vogelfauna von Kökar (Åland, Südwestfinland) in den Jahren 1925—1961. — Ann. Zool. Fenn. 3: 5—19

3. Övrig litteratur

- Bergman, G. 1968. Vår Fågelskärgård. Borgå. 160 s.
- Johnsgard, P. A. 1975. Waterfowl of North America. Bloomington & London. 575 s.
- Ogilvie, M. A. 1975. Ducks of Britain and Europe. Berkhamsted. 206 s.
- Olsson, V. 1966. Kustens fåglar. Stockholm. 196 s.
- Skärgårdsnatur. 1970. 116 s.

Bilaga 4

Ordförklaringar

Arkipelag	Övärld
Biocid	Livsödare, kemiska bekämpningsmedel
Biotop	Område med egenskaper lämpliga och nödvändiga för en eller flera arter av djur och växter
Bräckt vatten	Blandning av söt- och saltvatten
Båtlinje	Båtar utlagda i linje tvärs ett sjöfågelsträck
CIC	Conseil International de la Chasse et de la conservation du Gibier — Internationella jaktrådet
DDT	Diklor-difenyl-trikloretan, insektsmedel
Ekologi	Läran om samspelet mellan organismerna och deras omgivning
Evertebrater	Ryggradslösa djur
Fauna	Djuren i ett område utgör detta områdes fauna
Häckning	Fåglarnas parning, bobyggnad, äggläggning, ruvning och ungvårdnad
ICBP	International Council for Bird Preservation — Internationella fågelskyddsrådet
IWRB	International Waterfowl Research Bureau — Internationella sjöfågelforskningsbyrån
Koloni	En grupp fåglar som bygger bon inom ett bestämt begränsat område
Könskvot	Förhållandet mellan antalet hanar och honor i ett bestånd av en art
Marin miljö	Havsmiljö
Migratoriska arter	Flyttande arter
Monogam	Levande i "engifte"
Mortalitet	Dödlighet
Parasit	Snyltdjur, snyltväxt
Parbildning	Etablerandet av en sammanhållning mellan en hane och en hona för häckning
Parning	Sexuell förening, kopulation
PCB	Polyklorerade bifenylter, har vidsträckt teknisk användning, miljögift
Polygam	Levande i "månggifte"
Population	Grupp av en djurart som lever inom ett visst område
Populationsdynamik	Förändring inom populationen genom födsel och död samt genom in- och utvandring
Predation	Tagande av byte (andra djur eller ägg)
Rastlokal	Plats där flyttande fåglar äter och vilar
Rugga	Fälla gamla fjädrar och ersätta dem med nya
Ruggningslokal	Plats där ruggningen genomförs
Ruggningskoncentration	Ansamling av fåglar som ruggar samtidigt
Skåre	Skärm av stenar, bräder, ris eller annat material bakom vilken skytten döljer sig
Sträck	En samling fåglar på väg mellan häckningslokal och övervintringsområde. Betecknar även fåglars gemensamma lokala förflyttningar
Topografi	Terrängförhållanden
Vette	Uppstoppad eller konstgjord lockfågel utlagd för att locka fåglarna att flyga eller fälla inom skott-håll för jägaren
Zonering	Förekomst inom avgränsat likartat område
Årscykel	Händelseförlopp som omfattar ett helt år

REMISSYTTRANDENA

Trots att beredningen inte har haft att ta ställning till huruvida vårjakt efter sjöfågel bör återinföras eller ej redovisar de flesta remissinstanserna sin inställning i frågan. Till dem som tillstyrker eller inte har något att erinra mot ett återinförande av en sådan jakt hör bl. a. rikspolisstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län, Svenska jägareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens Jägare, Sveriges Länsjaktvårdskonsulenters Förening, Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund och Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund. Som skäl för sin inställning anför dessa remissinstanser i huvudsak följande. De egentliga skärgårdsborna lever under speciella förhållanden. De är i egentlig utsträckning förhindrade att utnyttja det i samhället annars normala utbudet av fritidssysselsättningar. Jakten har stor betydelse som fritidssysselsättning och utgör en väsentlig trivselfaktor för den fasta skärgårdsbefolkningen. Bland fiskarebefolkningen finns ett stort intresse att få möjlighet till vårjakt efter sjöfågel och ett återinförande av denna är således ett starkt önskemål från skärgårdsbefolkningen. För fiskare- och skärgårdsbefolkningen, för vilken jakten har gammal tradition, skulle tillstånd till vårjakt efter sjöfågel få positiv betydelse i form av bl. a. ökad rekreation och ett visst tillskott till försörjningen. Att återinföra vårjakten är att med enkla medel öka trivseln hos och villkoren för den bofasta befolkningen och därmed hejda avflyttningen. Den s. k. SCA-utredningen har klart visat att möjligheterna till jakt i hög grad påverkar såväl val av arbete som bostadsort. En begränsad form av vårjakt kommer att öka skärgårdsbefolkningens intresse och ansvar för sjöfågelvård och medföra en förbättrad tillsyn över jaktutövningen. En reglering av vårjakt efter sjöfågel kan förväntas leda till en minskning av den olaga och okontrollerade jakt, som nu förekommer. Länsstyrelsen i Blekinge län är tveksam till att sjöfågelbeståndet beskattas genom jakt i samband med häckningen. Länsstyrelsen ifrågasätter med hänsyn till det internationella samarbetet lämpligheten av att införa vårjakt efter sjöfågel. Eftersom det framlagda förslaget endast avser ett försöksvis införande av vårjakt i mycket begränsade former motsätter sig emellertid länsstyrelsen inte att vårjakt efter sjöfågel får utövas i huvudsak enligt framlagt förslag.

De remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till vårjakt efter sjöfågel är bl. a. kammarkollegiet, generaltullstyrelsen, naturhistoriska riksmuseet, statens naturvårdsverk, domänverket, Sveriges lantbruksuniversitet, länsstyrelserna i Södermanlands, Östergöt-

lands och Kalmar län, Svenska naturskyddsföreningen och Sveriges Ornitologiska Förening. Dessa remissinstanser anför huvudsakligen följande. Den olämpligaste formen för beskattning av djurstammar, vilka man inte direkt önskar skära ner, är att jaga omedelbart före fortplantningstiden. Den relativt höga vinterdödligheten har då för fortplantning lämnat kvar de djur, som är friskast och tåligast. Vidare bör fågelstammarna inte störas under häckningsperioden. Denna princip anses internationellt accepterad och ligger till grund för flera internationella överenskommelser. Nästan lika olämplig från beskattningssynpunkt är en jakt som riktar sig uteslutande mot ena könet. En naturlig obalanserad könskvot förekommer som anpassning till speciella drag i vissa djurarters biologi. En konstlad rubbning av denna kvot — t. ex. genom jakt — innebär nästan alltid en nackdel för produktionen. En vårjakt kan leda till en successiv minskning av populationen. Så länge höstjakten inte överskrider en viss procentuell nivå, kan bortfallet sägas ingå i den naturliga mortaliteten. Om jakt emellertid bedrivs på våren vid en tidpunkt då populationen har sin lägsta numerär kommer avskjutningen att adderas till den naturliga täthetsberoende mortaliteten. Det finns då risk för att en jakt, även om den är av begränsad omfattning, kan leda till fortlöpande reduktion av häckfågelpopulationen. Vid den föreslagna vårjakten kan reduktionen av ejder beräknas uppgå till något eller några tiotusentals individer. Förutsättningen för att detta inte skall leda till minskning i häckfågelpopulationen är att jakten på våren kompenseras av minskad mortalitet under påföljande höst och vinter. Utöver en tänkbar reduktion av hanpopulationen kan vårjakten medföra störningar som minskar produktionen av ungar, kanske framför allt genom att en del bättre häckningsöar så småningom överges av ejdrarna, men även genom att honor från splittrade par sannolikt får sämre häckningsresultat. Ejdern anländer i redan bildade par och häckningsframgången är på flera sätt beroende av hanens närhet. Nya forskningsresultat visar att ejderhanen, vid sidan av befruktningen av äggen, har en annan viktig funktion. Hanen kan genom närvaron av sin hane, vilken skyddar henne från störningar från andra hanar, snabbt tillägna sig den näringsreserv, som är erforderlig för de olika reproduktionsmomenten. Honor som förlorar sina hanar strax före eller under denna period, torde därför ha ytterst liten möjlighet till lyckad häckning. Forskningsresultat har även utvisat att sedan vårjakten upphörde har utarmade häckningsområden återkoloniserats och ökningen har varit mest omfattande i de kustavsnitt, där vårjakten varit mest omfattande.

Kammarkollegiet, naturhistoriska riksmuseet, naturvårdsverket, domänverket, lantbruksuniversitetet, länsstyrelsen i Södermanlands län, Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges Ornitologiska Förening m. fl. går in på de internationella aspekterna och anför följande. Vårjakten

är oförenlig med undantagsbestämmelsen i Paris-konventionen och med den Europakonvention till skydd för bl. a. flyttfåglar, som är under utarbetande i Europarådet och i vilken någon undantagsklausul sannolikt inte kommer att finnas. Det internationella konventionsarbetet är en samarbetsform som får allt större betydelse inom faunavården. En återinförd vårjakt skulle innebära en stor belastning för Sveriges del i det fortsatta arbetet med nämnda Europakonvention och arbetet inom t. ex. Internationella fågelskyddsrådet. Möjligheter att återinföra vårjakt efter sjöfågel finns inte om Sverige skall kunna ansluta sig till det europeiska samarbetet inom sjöfågelvården och dessutom vara ett föregångsland i detta avseende liksom i andra delar av den internationella miljövården. Sverige bör i stället spela en aktiv roll då det gäller att påskynda och förbättra det internationella samarbetet. Om Sverige återinför vårjakt, vilken enligt förslaget strider mot ekologiskt riktiga principer för jakt, rivs den nuvarande i stort sett tillfredsställande situationen upp, vilket på lång sikt kan medföra beklagliga konsekvenser för den internationella hushållningen med förnyelsebara naturtillgångar. Internationellt skulle en av Sverige återinförd vårjakt efter sjöfågel kunna åberopas som alibi för att återinföra annan och betydligt skadligare jakt eller för att underlåta att vidta åtgärder mot pågående ovedersägligen skadliga jakt- och fangstmetoder.

Generaltullstyrelsen påpekar att kustbevakningen, som nu svarar för den övervägande delen av den statliga tillsynen av sjöfågeljakten, har på senare år ålagts starkt vidgade övervakningsuppgifter. Det ökade engagemang i jakttillsynen, som en återinförd vårjakt skulle innebära för kustbevakningens vidkommande, kan ej tillgodoses med nu tillgängliga resurser. Vårjakt enligt föreslagna former medför så stora anspråk på effektiv övervakning och kontroll, att det är tveksamt om de kan tillgodoses till rimliga kostnader. Även *naturvårdsverket* m. fl. framför liknande synpunkter.

Inte någon remissinstans har haft något att erinra mot att en eventuell vårjakt enligt beredningen förutsätts bedrivas som en försöksverksamhet under en försökstid om fem år inom de i betänkandet angivna kust- och skärgårdsområdena. Försöksverksamheten bedöms av *rikspolisstyrelsen* kunna öppna möjligheter att i ett längre perspektiv finna de mest ändamålsenliga formerna för sjöfågeljakt, varför verksamheten bör ske i nära samarbete med berörda polismyndigheter. *Naturvårdsverket*, *domänverket*, *lantbruksuniversitetet* och *länsstyrelsen i Södermanlands län* ifrågasätter om inte försöksverksamheten bör avse en mindre del av det föreslagna kustavsnittet och således omfatta endast ett eller två län. Därigenom undviks alltför stora kostnader och onödigt administrativt arbete som en följd av eventuella felaktigheter i det prövade systemet.

Remissinstanserna har inte haft något att anföra mot det i betän-

kandet som villkor för jakten uppställda kravet på förekomsten av lokal jaktvårdssammanslutning. Inte heller har remissinstanserna något att erinra mot att tillstånd får ges endast efter hörande av sådan sammanslutning. Vissa instanser framhåller dock vikten av att även andra organisationer får yttra sig. *Naturvårdsverket* framhåller att lokala och regionala naturvårdssammanslutningar, ornitologiska föreningar m. fl. kan ha anledning att yttra sig och ifrågasätter om inte rådgivande organ bör inrättas enligt modell, som tillämpas vid samordnad älgjakt. *Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens Jägare* påpekar att alla organisationer, vars ändamål är att tillvarata sjöfågeljägarnas intressen, skall beredas tillfälle att yttra sig om avskjutningsramar och tillståndsgivning m. m. *Sveriges Länsjaktvårdskonsulenters Förening* utgår ifrån att tillstånd inte meddelas utan hörande av sjöfågelråd eller sjöjaktvårdssammanslutning. *Rikspolisstyrelsen* förutsätter att polismyndigheterna inte kommer att belastas med remisser eller annat administrativt arbete i samband med tillståndsgivningen.

Beredningens förslag att jakten skall omfatta hanfågel av ejder, storskrake och vigg, tillstyrks eller lämnas utan erinran bl. a. av *lantbruksstyrelsen*, *fiskeristyrelsen*, *länsstyrelsen i Stockholms län*, *Svenska jägareförbundet*, *Lantbrukarnas riksförbund*, *Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens Jägare* och *Sveriges Länsjaktvårdskonsulenters Förening*.

Flera remissinstanser, bl. a. *kammarkollegiet*, *naturhistoriska riksmuseet*, *statens naturvårdsverk*, *Svenska naturskyddsföreningen* och *Sveriges Ornitologiska Förening*, anför betänkligheter eller avstyrker förslaget att ta med storskrake och vigg bland de tillåtna arterna. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* ifrågasätter om inte endast jakt efter hanfågel av ejder bör tillåtas under försöksperioden eller åtminstone under de första åren. Som skäl för remissinstansernas inställning i denna del framhålls i remissyttrandena bl. a. följande. Valet av storskrake ifrågasätts med hänsyn till dess lämplighet som människoföda. Undersökningar har utvisat, att under vårflyttningen fällda skrakar innehåller halter av miljögifter. Så länge starka tvivel råder om storskraakens tjänlighet som människoföda bör den inte vara aktuell som jaktbyte. Den av beredningen föreslagna ordningen, att fälld fågel inte får säljas utan endast användas i hushållet, skulle vidare direkt uppmana till överträdelse av bestämmelserna i så måtto att storskraken löpte risken att skjutas men sedan kasseras. Mot beskattning av vigg talar enligt remissinstanserna framför allt risken för förväxling med andra fågelarter, t. ex. bergand. Vidare framhålls att jakt efter vigg inte är biologiskt riktig. Vигgen hör till de sent häckande arterna och skulle vid såväl tidig som sen vårjakt komma att jagas under tiden före häckningens start. Vissa remissinstanser framhåller vidare att vигgen inte uppfyller kriterierna för jaktbarhet enligt beredningens egen biologiska utredning. *Naturvårdsverket* framhåller att beredningen trots detta anser att urvalet av

arter måste vara sådant att alla jaktberättigade i områden där vårjakt av tradition bedrivits får tillfälle till jakt. Utesluts vigggen kommer möjlighet till jakt att saknas i vissa delar av inner- och mellanskärgården och jakten bör därför omfatta även hanfågel av vigg. Verket godtar inte ett sådant resonemang och framhåller bl. a. att inte i något annat sammanhang har frågan om avsaknad av jaktmöjlighet fått vara utslagsgivande eller ens av intresse vid bedömningen om jakt skall tillåtas på en djurart eller ej. Avgörande i sådana fall måste enligt verket främst vara biologiska aspekter, ibland också skadeproblem. Av liknande skäl motsätter sig *länsstyrelsen i Södermanlands län* att vigggen tas med som jaktbar art. *Länsstyrelsen i Stockholms län* tillstyrker jakt efter hanfågel av ejder och storskrake. Enligt länsstyrelsen torde en uteslutning på grund av förväxlingsrisken av vigggen inte innebära någon större begränsning av jaktens totala omfattning.

Praktiskt taget samtliga remissinstanser ansluter sig i allt väsentligt till beredningens uppfattning att jakten skall förbehållas en förhållandevis snäv krets personer. Remissinstanserna framhåller vikten av restriktiv personbedömning när det gäller att avgöra vilka som skall erhålla tillstånd. Flera remissinstanser, bl. a. *naturvårdsverket*, *lantbruksuniversitetet*, *länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands och Blekinge län*, framhåller emellertid att gränsdragningsfrågan kan medföra atskilliga svårigheter och risk föreligger att personkretsen kan utvidgas utöver vad som avsetts. Det är enligt remissinstanserna önskvärt att personkretsen preciseras så långt det är möjligt. Naturvårdsverket konstaterar att beredningen överlämnat åt verket att göra den nödvändiga preciseringen i de föreskrifter för vårjaktens bedrivande, som verket föreslås utforma. Naturvårdsverket framhåller därvid att detta främst är en politisk fråga och inte en administrativ. I första hand bör det enligt naturvårdsverket ankomma på berörda politiska instanser att göra den nödvändiga preciseringen av vilka personkategorier som bör komma i åtnjutande av eventuella tillstånd till vårjakt efter sjöfågel.

Enligt *länsstyrelsen i Södermanlands län* bör personkretsen starkt begränsas och endast omfatta den genuina skärgårdsbefolkningen.

Länsstyrelsen i Blekinge län delar beredningens uppfattning att endast en begränsad personkrets bör medges vårjakt men framhåller att de sjöfågeljägare, som har tillstånd till höstjakt, skulle uppleva en mycket restriktiv tillståndsgivning som orättvis. Endast 10 % av tillståndshavarna i länet uppfyller nämligen villkoren för vårjakt efter sjöfågel.

Lantbrukarnas riksförbund påpekar att kustjordbruken ofta kompletteras med fiske som binäring. Förbundet finner det inte sakligt motiverat att utesluta de på kustlandet boende personer, som får sin huvudsakliga försörjning från jordbruk med fiske som binäring.

Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund framhåller att det av för-

slaget inte framgår om fiske i skärgård utgör någon avgränsning mot t. ex. fiske i öppna havet. Fiskare i förbundet betecknas som kustfiskare eller skärgårdsfiskare oberoende av om de fiskar vid kusten, i skärgården eller i öppna havet. För undvikande av missförstånd i denna del bör tillstånd ges den som får sin huvudsakliga försörjning från fiske i Östersjön. Enligt förbundet synes förslaget innebära att yrkesfiskare som bor i kustorter ej är berättigade att få tillstånd medan de som bor på ö eller kusten nära intill bör kunna få det. Yrkesfiskaren tillhör enligt förbundet mer än någon annan den kategori som omfattas av anvisningarna i Kungl. brev den 8 december 1967 och bör oberoende av bostadsort — självfallet dock boende vid berörd kuststräcka — prioriteras högre än någon annan grupp vid erhållande av tillstånd.

Beredningen har, som tidigare nämnts, när det gäller frågan om lämplig modell för jaktområden granskat och övervägt tre olika alternativ. Därvid har beredningen slutligen föreslagit att jaktområdet skall bestämmas enligt alternativ A. *Statens naturvårdsverk, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, länsstyrelsen i Östergötlands län, Svenska jägareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens Jägare* och *Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund* ansluter sig till eller lämnar utan erinran beredningens förslag. Länsstyrelsen i Östergötlands län framhåller att beredningen enligt motiveringen avsett att alternativa platser med hänsyn till skiftande väderleksbetingelser skall kunna förekomma. Enligt länsstyrelsens mening är det då av vikt att inte alltför många alternativ ges. Länsstyrelsen framhåller att antalet alternativ möjligen bör preciseras i lagtexten.

Åtskilliga remissinstanser förordar att jaktområdet skall bestämmas enligt alternativ B. Till detta alternativ ansluter sig *lantbruksuniversitetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala och Blekinge län, Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund* m. fl. Till förmån för detta alternativ anförs bl. a. följande. Alternativet möjliggör att största möjliga hänsyn kan tas till andra intressen eftersom det lämnar utrymme för tillskapande av stora fredningsområden. Beredningens förslag medför många och utspridda störningar i skärgården och jaktens negativa effekter på fågellivet blir svåra att upptäcka. Genom att särskilda jaktområden läggs ut erhålls större sammanhängande områden där det jagas resp. är fredat. Härigenom störs fågellivet så litet som möjligt under den mest känsliga tiden, nämligen häckningstiden. Vårdätgärder för sjöfågel kan bättre samordnas, övervakningen kommer att underlättas, uppföljningen av jaktens effekter på fågelstammarna och övrig fauna förbättras. Enligt länsstyrelsen i Uppsala län bör områdena läggas ut i samråd med ornitologer och jägare och kan ritas in på sjökort. För bästa utnyttjande av övervakningsresurserna och för att möjliggöra en godtagbar planläggning är det enligt *generaltullstyrelsens* uppfattning önskvärt att antalet särskilda jaktområden för vårjakt begrän-

sas så långt möjligt. Remissinstanser från Blekinge län, bl. a. *länsstyrelsen i Blekinge län* och *Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund*, förordar alternativ B. I länet finns redan i dag en zonindelning liknande detta alternativ. Erfarenheterna av indelningen uppges vara mycket goda. Enligt Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund synes alternativet vara det för Blekinge mest lämpliga.

Länsstyrelsen i Södermanlands län föreslår en variant av alternativ B som modell för jaktområden. I stället för att lägga ut särskilda jaktområden borde myndigheten, enligt länsstyrelsen, få möjlighet att utpeka områden där jakt inte får äga rum, exempelvis fågelskyddsområden, naturreservat, lokaler med störningskänslig fauna, för sjöfågeln viktiga rastplatser m. m.

Enligt *Sveriges Ornitologiska Förening* kommer samtliga de av beredningen redovisade alternativerna att innebära störningar för flera känsliga fågelarter. Föreningen framhåller även, att det kommer att krävas ett mycket stort administrativt arbete för att finna de avgränsningar som skall gälla, särskilt som dessa känsliga arter inte kan förutsättas uppträda inom samma områden år från år.

Lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, naturvårdsverket, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands och Blekinge län, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska jägareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens Jägare m. fl. ansluter sig i allt väsentligt till eller lämnar utan erinran beredningens förslag om tidig jakt. Som skäl för en tidig vårjakt anförs bl. a. att en sådan är mindre störande för annat rörligt friluftsliv, mindre störande på vissa andra fågelarter, skärgårdsbefolkningens uttalade önskemål om tidig jakt.

Sveriges Länsjaktvårdskonsulenters Förening anser att jakttiden bör förläggas med hänsyn till berörda fågelarters ankomst till skärgårdsområdena.

För en sen jakt uttalar sig bl. a. *kammarkollegiet, generaltullstyrelsen* och *länsstyrelsen i Uppsala län*. Som skäl för sen vårjakt anförs bl. a. att en sådan innebär mindre problem från övervakningssynpunkt. Jakten skulle under en sen vårjakt endast avse det lokala beståndet av sjöfågel, vilket torde göra de flesta jägare återhållsamma i jakten. Den tidiga jakten drabbar i stor utsträckning den fågel som är på väg norrut. Vidare talar erfarenheterna från Finland för en sen jakt. Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller bl. a. att jakten bör förläggas till första halvan av maj. Länets skärgård ligger på samma breddgrad som Åland där jakt är tillåten under maj månad.

Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund m. fl. anser att jakttidens längd är för kort. Väderleksförhållandena kan under den korta tiden helt omintetgöra möjligheterna till jakt. Enligt förbundet bör jakttiden vara 20 dagar och omfatta tiden den 1—20 april. För Blekinges del

skall eventuellt jakten bedrivas 20 mars—10 april.

Lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, Svenska jägareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Jägarnas Riksförbund-Landsbygdens Jägare, Sveriges Länsjaktvårdskonsulenters Förening m. fl. ansluter sig till eller lämnar utan erinran beredningens förslag rörande jaktform.

Även länsstyrelsen i *Blekinge län, Svenska Sydkustfiskarnas Centralförbund* m. fl. tillstyrker förslaget rörande jaktform, men framhåller bl. a. att för Blekinge läns del är båtlinjeskyttet den jaktform som är vanligast och som i första hand kan komma i fråga. Länsstyrelsen föreslår att ifragavarande jaktform bör vara tillåten på samma sätt som jakt från skäre.

Kammarkollegiet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala resp. Södermanlands län, Svenska naturskyddsföreningen och Sveriges Ornitologiska Förening framhåller att skytte från båtlinje är olämpligt eller inte bör tillåtas. Som skäl anförs bl. a. att jaktformen medför stora risker för skadskjutning samt svårigheter att art- och könsbestämma förbi-flygande änder. Enligt *länsstyrelsen i Östergötlands län* m. fl. bör den enda tillåtna jaktformen vara från skäre med vettar.

Beträffande förslaget angående användningen av jaktbytet framhåller *livsmedelsverket*, att en del sjöfågel som skjuts på våren visat icke obehagliga resthalter av miljögifter. Kostrekommendation för konsumenterna bör därför utarbetas, därvid verket är villigt biträda vid utformningen.

Länsstyrelsernas organisationsnämnd föreslår att arbetet med den administrativa uppföljningen koncentreras till naturvårdsverket eftersom det endast är fråga om ca 2 000 tillstånd, som dessutom utfärdas att gälla för hela försöksperioden. Organisationsnämnden föreslår vidare att statens naturvårdsverks utformning av handläggningsmässiga frågor och blanketter m. m. bör utarbetas i samverkan med nämnden. *Fiskeristyrelsen* föreslår att frågan om tillståndshavarnas bakgrund, vilka som fått tillstånd och i vilken utsträckning tillstånd utnyttjas klarläggs vid utvärderingen vid försöksperiodens slut. Styrelsen föreslår också att tillståndshavarnas värdering av vårjakten i förhållande till andra fritidssysselsättningar undersöks. *Länsstyrelserna i Uppsala, Södermanlands och Blekinge län* framhåller vikten av en biologisk uppföljning. *Lantbruksuniversitetet* och länsstyrelsen i Södermanlands län anser att det i betänkandet redovisade behovet av biologisk uppföljning och forskning bör ligga till grund för uppföljningen av försöksverksamheten. Enligt länsstyrelsen i Blekinge län bör även verkningarna internationellt noga studeras. *Jägareförbundet* föreslår att forskningen koncentreras till vissa delfrågor i problemkomplexet och integreras med pågående projekt, varvid de tillgängliga resurserna kan utnyttjas maximalt.

Beträffande kostnaderna för verksamheten framhåller *naturvårds-*

verket att dessa kommer att uppgå till minst de beräknade beloppen. Enligt verket blir allmänt sett kostnader av detta slag högre än vad som bedöms troligt vid utformningen av förslag av aktuell karaktär. *Jägareförbundet*, *Sveriges Länsjaktvårdskonsulenters Förening*, *Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund* m. fl. anser allmänt att de av naturvårdsverket gjorda kostnadsberäkningarna är för höga. Dessa remissinstanser anser också att de beräknade kostnaderna för bevakning är för högt beräknade. Remissinstanserna framhåller att denna typ av bevakning handhas redan nu av kustbevakningen, varför kostnaderna knappast kommer att bli högre än vad de är i dag. Det kan enligt remissinstanserna knappast föranleda högre kostnader att kontrollera att jakten endast utövas av tillståndshavare än vad det f. n. kostar att övervaka att nu gällande förbud efterlevs. Kostnaderna anses inte rimliga med hänsyn till att det endast är fråga om ett fåtal jägare och ett fåtal dagar. Ytterligare bevakning än den som sker genom de av lokala jaktvårdsorganisationer tillsatta jaktbevakare och den bevakning som tillståndshavarna kommer att utöva anses ej heller nödvändig. Vid jakt efter älg m. m. krävs ingen särskild insats från jaktbevakningens sida. Den största bevakningsinsatsen krävs under icke jakttid.

Kammarkollegiet och *naturvårdsverket* anser att kostnaderna inte kan bestridas ur jaktvårdsfonden. Enligt kollegiet är fonden inte avsedd att finansiera denna typ av verksamhet. Naturvårdsverket framhåller att jaktvårdsfondens begränsade medel skall användas för finansiering av sådana projekt, som kan vara av mera allmänt intresse för jägarna. Verket anser det inte rimligt att utnyttja fonden för finansiering av en vårjakt som inte berör annat än en ytterst liten del av jägarkåren. Enligt *riksrevisionsverket* torde de kostnader, som uppstår för kontroll av jaktområden m. m., information och biologisk uppföljning vara av den karaktären, att de skulle kunna bestridas ur jaktvårdsfonden.

Naturvårdsverket erinrar om att stämpelavgifter inte utgår när det gäller tillstånd inom ramen för försöksverksamheten med samordnad älgjakt. Även *riksrevisionsverket* framhåller detta och ser en viss inkomsekvens i att avgiftsbelägga tillståndsgivningen i detta fall när avgift ej utgår vid samordnad älgjakt. Riksrevisionsverket framhåller även, att om avgiften sätts lika med den som utgår för tillstånd till jakt på allmänt vatten skulle länsstyrelserna endast få täckning för ca 40 % av sina kostnader. Enligt riksrevisionsverket bör dock kostnaderna för verksamheten av rättviseskäl betalas av utövarna av vårjakt och bör inte drabba övriga medborgare. Naturvårdsverket framhåller dessutom att stämpelavgifter med hänsyn till jaktens sociala aspekter inte kan tillgripas. För att täcka kostnaderna skulle avgifterna bli oskäligt höga. Enligt *länsstyrelsen i Östergötlands län* kan en stämpelavgift inte undvikas. *Kammarkollegiet* ifrågasätter om inte samhällets kostnader

till inte ringa del bör finansieras genom särskilda licensavgifter även om vårjakten kan sägas ha en delvis social motivering. Enligt *riksrevisionsverket* torde kostnaderna för den administrativa uppföljningen hos länsstyrelserna och naturvårdsverket få betraktas som s. k. myndighetsuppgifter och således bestridas över statsbudgeten. De ökade bevakningsuppgifterna för tullverket måste enligt riksrevisionsverket anses falla inom ramen för tullverkets myndighetsuppgifter och skall således bestridas med medel över statsbudgeten. Naturvårdsverket framhåller att en återinförd vårjakt motiveras enligt beredningen främst av sociala skäl. Verket påpekar att de också är av politisk natur. Enligt naturvårdsverket är den enda logiska finansieringsformen i sådant fall finansiering över statsbudgeten.